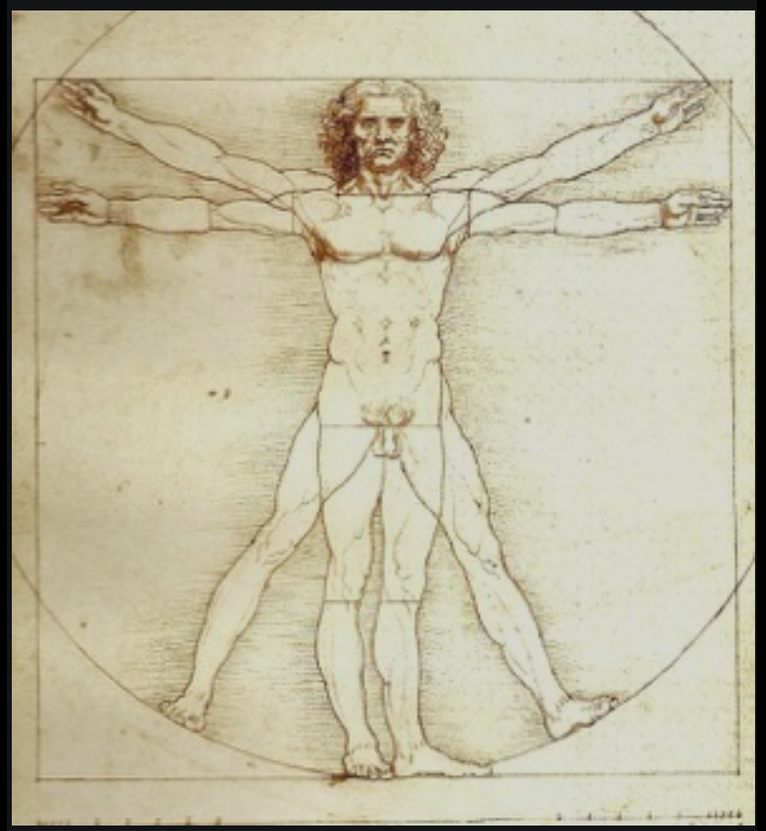

les imatges gregues

0_a

primer antecedent

parlem d’imatges i no d’art

les imatges no s’entenen **fora del seu context** (descontextualitzades), que és com les veiem als museus i a Internet.

Fídies. Fris de les Panatenees

British Museum. Londres

447-438 aC

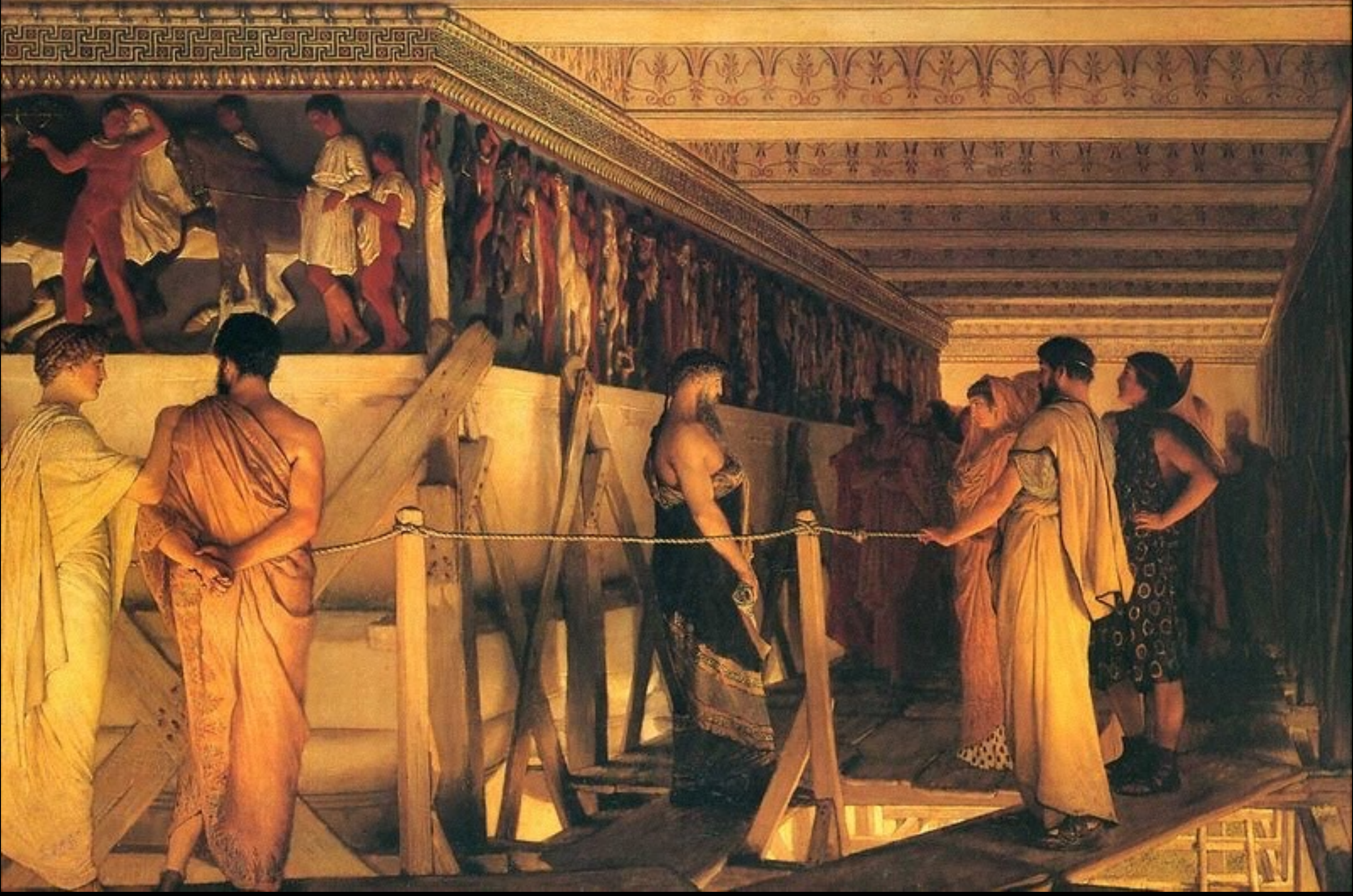

Lawrence Alma Tadema.
Fídies mostrant el Fris de les Panatenees als seus amics.

1868

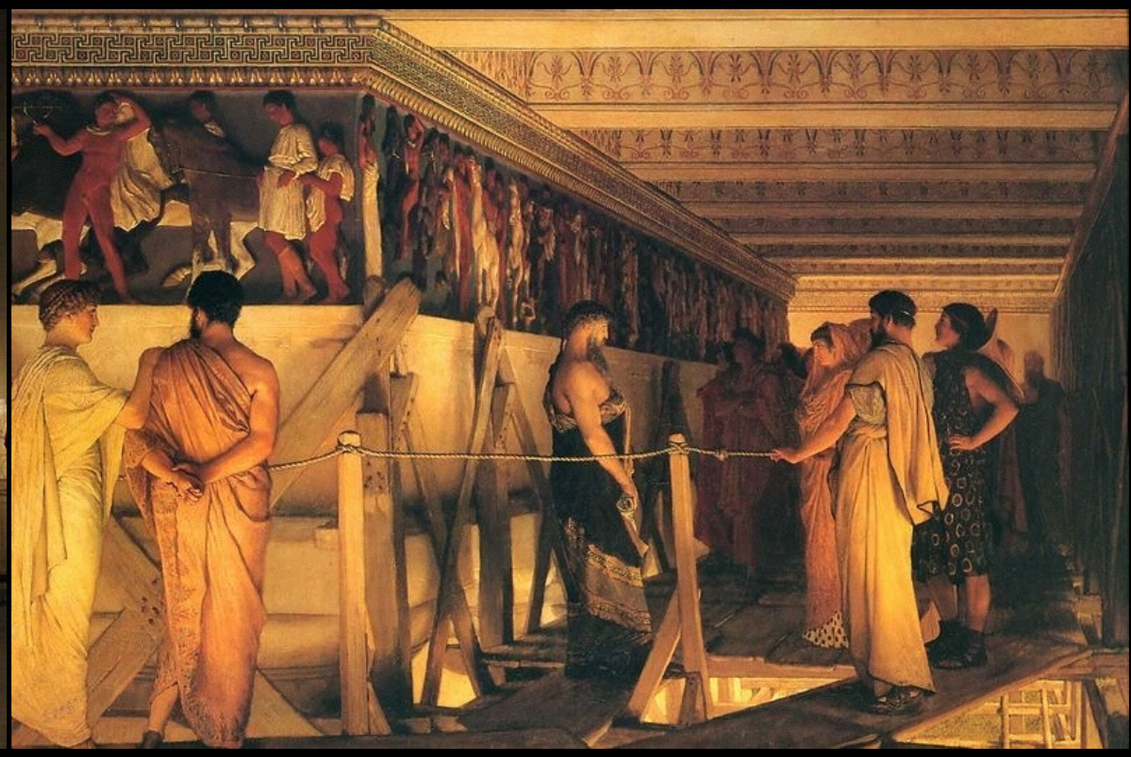

Descontextualitzades, valorem les imatges de maneres molt diferents al seu context original.

Probablement, es fan més abstractes a la nostra mirada…

esdevenen, sobretot, un joc plàstic i en certa mesura gratuït

Les imatges, insertes en el seu context original, perden protagonisme però col.laboren com una peça important en un espai significatiu.

I aquesta significació del LLOC les fa vibrar.

0_b

segon antecedent

les imatges sorgeixen com a fet primari:

descobriment del miracle de la creació:
crear quelcom del no-res fruit de la transformació de la matèria.

imitem les accions primàries de la naturalesa en la transformació de la matèria:
i obtenim, així, una **satisfacció íntima i profunda** que ens fa ser partíceps de la naturalesa en si.

acumulació, sedimentació

és la carícia del dibuix i de la pintura

la incisió
els animals mosseguen per menjar

l'agressivitat: gravat i talla

el polit, el desgast

polimentació dels volums

el teixit, el trenat

la construcció d'edificis

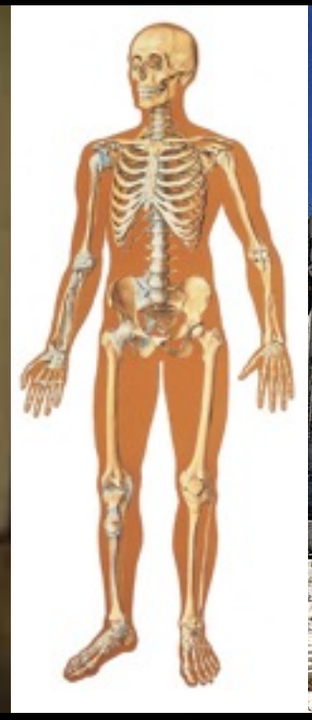

quan la creativitat la posem al servei de la transmissió d’idees:
esdevé llenguatge.

quines eren les idees que volia comunicar l’home **a l’origen?**

35.000-10.000 aC

Les imatges estan **íntimament lligades a la realitat**
Nomadisme

Nomadisme

Paleolític: home totalment integrat a la natura

Inici sedentarisme

Neolític: home inicia el procés de domini de la naturalesa

Civilització

L'home domina la naturalesa i ho vol fer visible

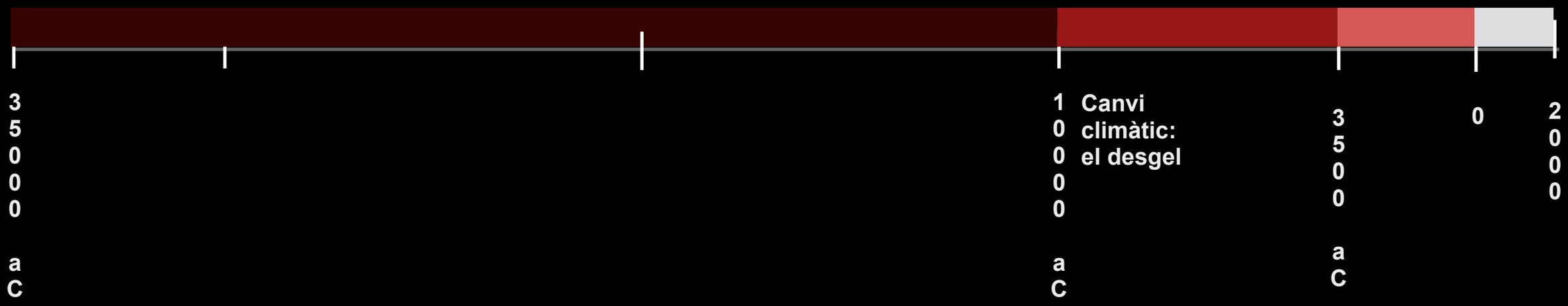

tesi

les imatges clàssiques gregues han seduït i encara sedueixen al món occidental

potser és perquè ens suggereixen que l'individu (cadascun de nosaltres) pot ser bell?

algú bell sembla ser especial, millor…

per què les imatges gregues clàssiques persegueixen la bellesa entesa com a perfecció de l'individu (cada escultura i cada edifici era concebuda com a construcció autònoma i entesa com un Tot regit per lleis matemàtiques i geomètriques),

simplicitat i harmonia matemàtics, quelcom finit (amb límits i abastable)

essent grans i imponents però no colossals com a Orient?

no hi ha res que existeixi de manera gratuïta i que no obeeixi a alguna necessitat real…

…i les imatges no són una excepció.

per què, doncs, els grecs van necessitar fer les seves imatges així?

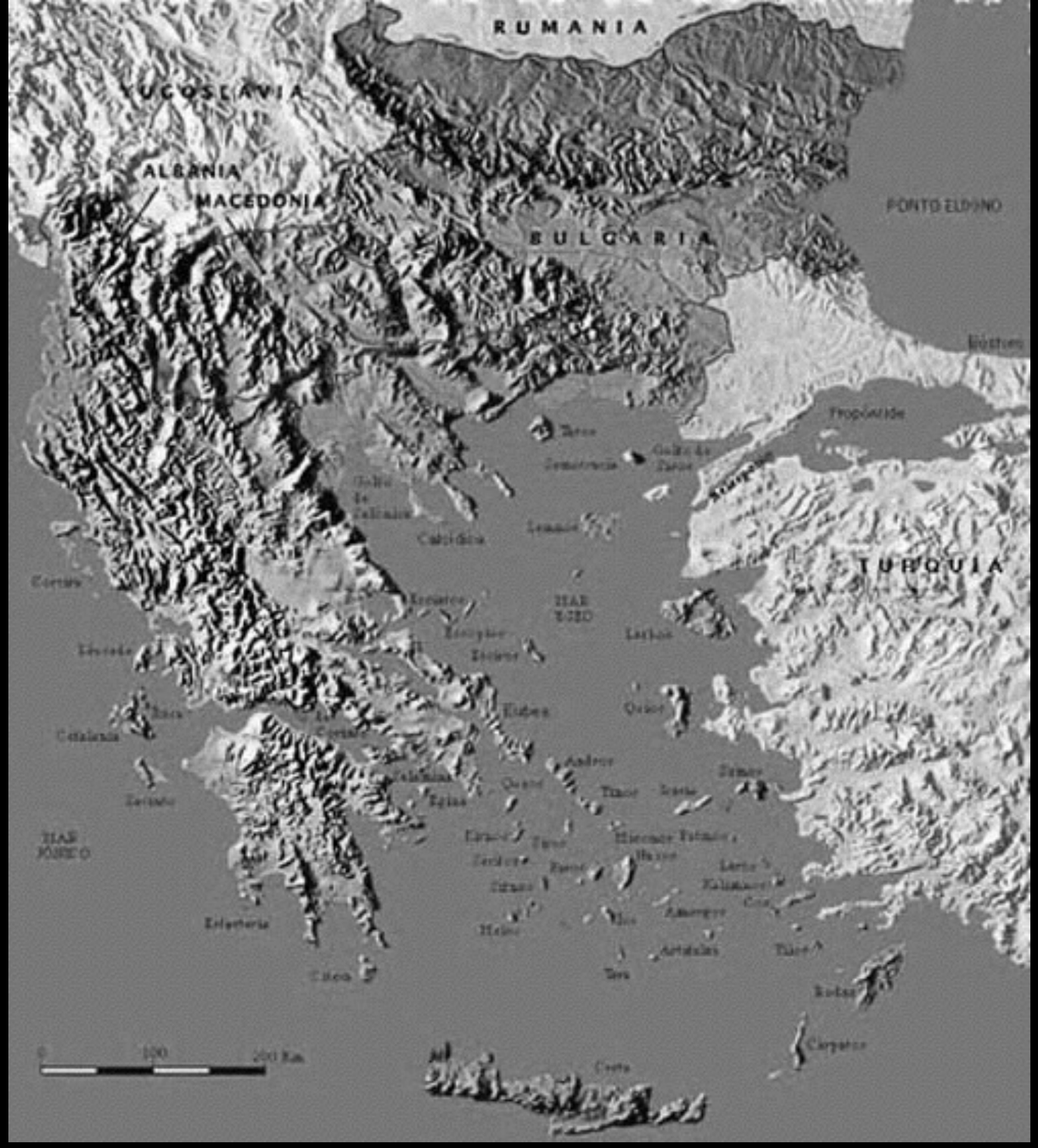

Potser el paisatge grec, tan accidentat i triturat va fer impossible que hi pogués aparèixer la figura d'un únic governador diví capaç d'obligar a tot un pible a fer-li d'esclau?

Va potenciar el caràcter individualista de la cultura grega, i en conseqüència de la cultura occidental?

La **Perfecció** ha estat un valor amb què s'han volgut **identificar** totes les **classes dirigents** de totes les cultures.

Perfecció implica dominar la naturalesa i ser superior a la resta d'homes.

La Perfecció grega és la de l'individu.

Pot ser **herència del seu passat** de petites tribus que es van instal.lar a diverses ciutats i centres portuaris rivals entre si i que eren governades per **reis-pirates** que viatjaven a plaer i acumulaven grans fortunes als seus castells i ciutats-port mitjançant el comerç i la pirateria**?**

Una qüestió de recursos econòmics?

La **Perfecció** com a simplicitat matemàtica i geomètrica és pura racionalitat.

Cosmos, en grec, significa tant bellesa com ordre.

Pot ser que el **naixement del pensament racional (filosòfic) fos a les costes d'Àsia Menor (Jònia) al voltant del 700aC** a causa del **caràcter individualista de la seva economia urbana** basada en la indústria i en el comerç, més que en la possessió de terres**?**

Potser aquells homes van aprendre una manera de pensar i d'organitzar que **afavoria les possibiltats de progrés de l'individu i que eliminava altres imposicions de classe?**

L’idealisme de Plató (427-347aC) no va ser l’origen del pensament grec sinó un dels seus fruits,

posterior als grans temples i escultures que ja es van concebre des d’aquesta idea: la primacia de la intel.ligència en sotmetre-ho tot a la raó ordenadora (segons Anaxàgoras 500-428aC).

Per tant, les imatges no es van concebre a partir de Plató sinó abans.

Fins i tot les divinitats gregues **semblen tenir poder més per la seva bellesa que per la seva màgia…**

I

abans de Grècia…

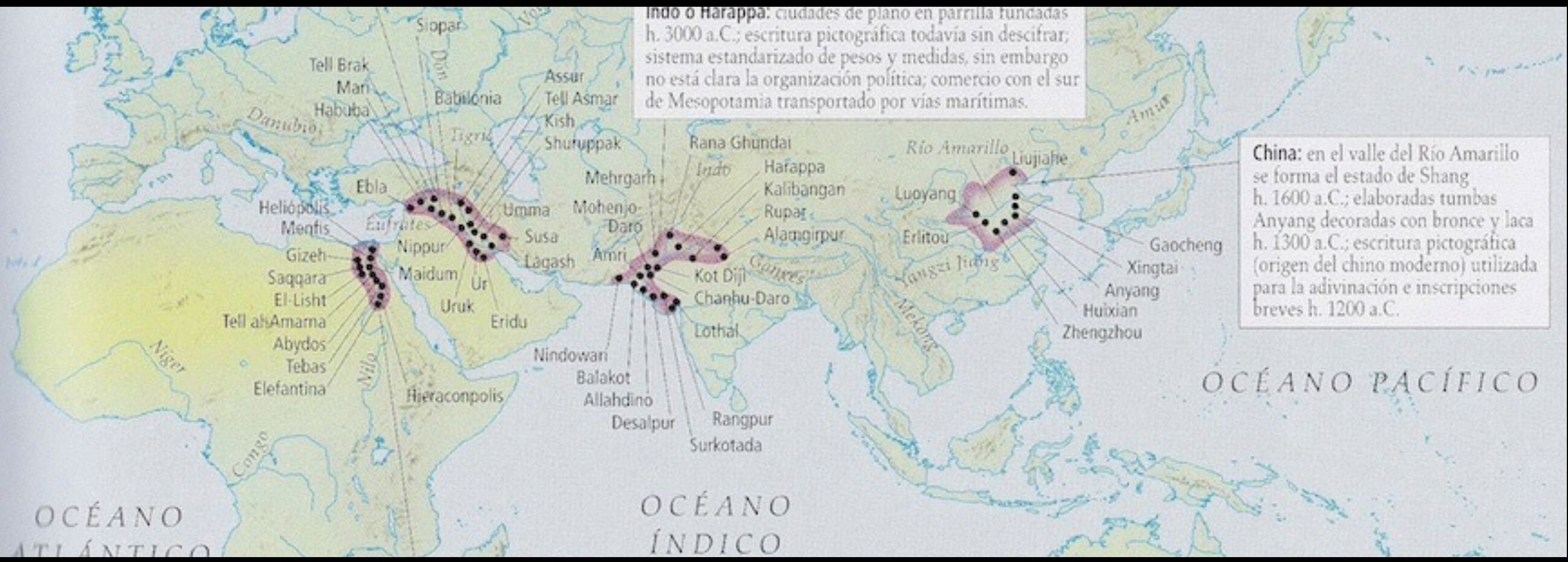

3.500-1.500 aC

Les primeres ciutats

Egipte és un poble eminentment agrari i autocràtic. El poder es concentra a mans del faraó i de la classe sacerdotal.

Els tallers es desenvolupen a l'interior dels recintes dels temples i de la cort.

I les imatges que produeixen estan totalment dedicades a perpetuar l'status de les classes privilegiades enfront del poble rural: **són solemnes i colossals perquè cerquen impressionar**

Les seves imatges reflexen fidelment la necessitat d'ordre i d'estructures regulars perquè la seva supervivència en depèn.

Ja perseguien algun tipus de **perfecció**: el perfeccionament de les receptes artístiques heretades dels avantpassats

Egipte

III mil.leni aC

Tríada de Micerinos
2514-2486 aC

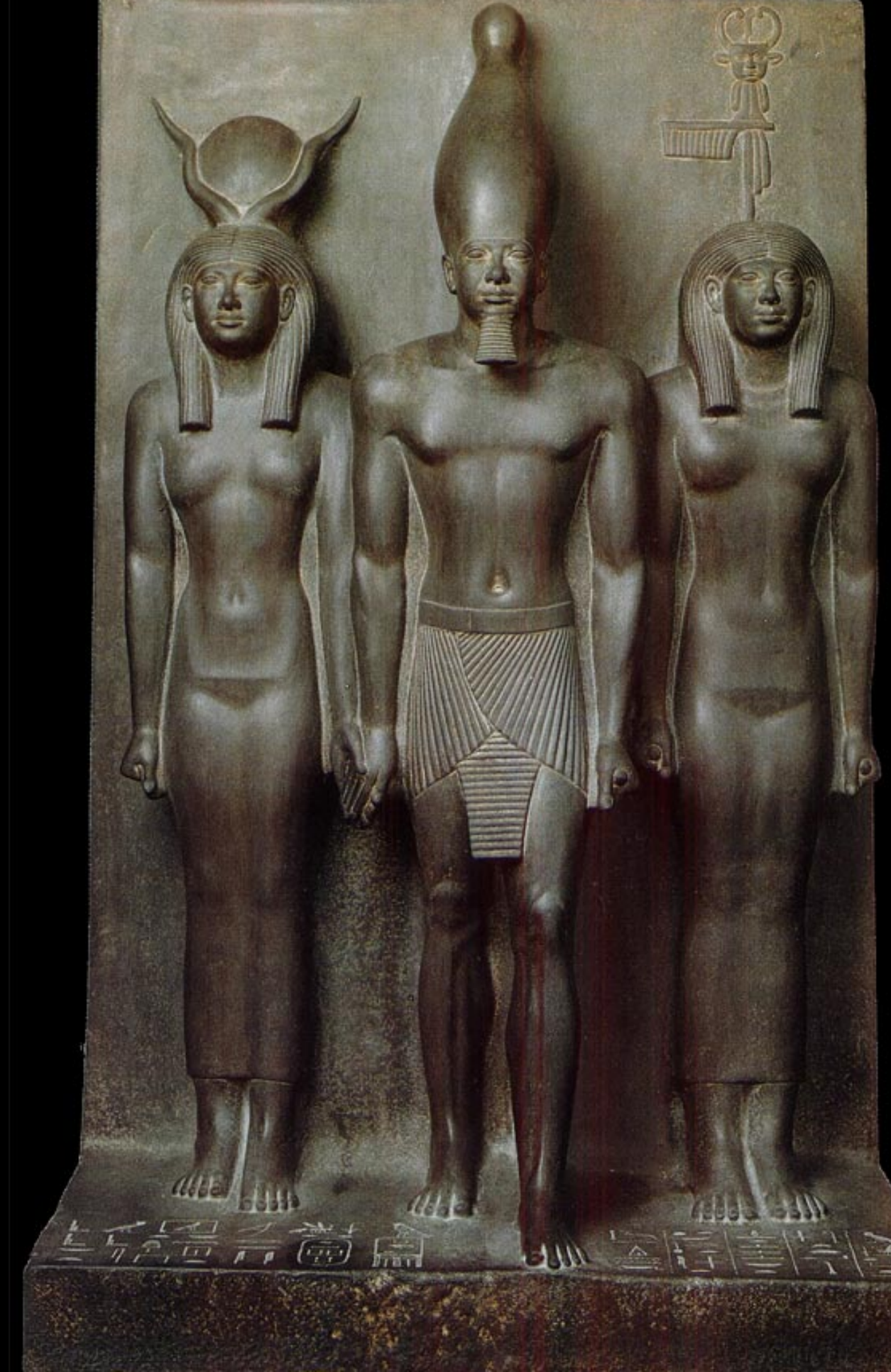

El sentit egipci de l’ordre en cada detall és tan poderós que la més mínima variació trasbalsa la composició de dalt abaix.

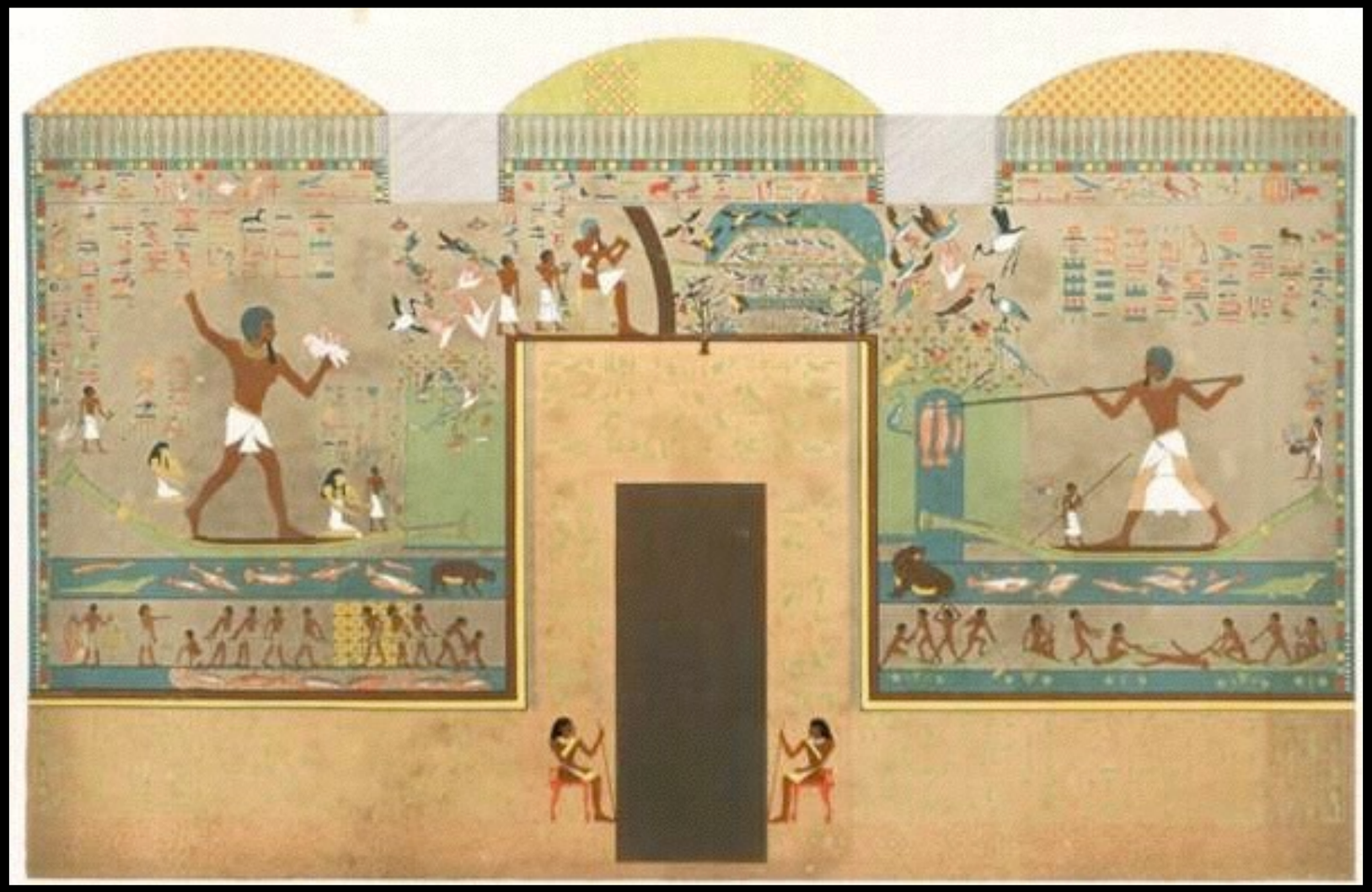

Pintura mural de la tomba de Khnumhotep

1900 aC

Els sumeris són un poble eminentment agrari i autocràtic però amb un fort desenvolupament de les ciutats, de la indústria i del comerç.

Malgrat el dinamisme de la seva societat, les seves imatges són extremadament rígides i sotmeses a forts convencionalismes.

Mesopotàmia (Súmer)

III mil.leni aC

Príncep de Gudea
2120 aC

Assurbanipal a la caça del lleó

Relleu assiri del Palau d'Assurbanipal a Nínive
883-859 aC

II

els inicis de la civilització grega

MAR NEGRO
CAUCASO
MAR CASPIO
Horoztepe
Troya
Alaca Hüyük
MAR EGEO
ANATOLIA
Halys
Yortan
Kanesh
(Kültepe)
L. de Van
Acem Hüyük
L. de Urmia
Meandro
TAURUS
Umm al
Marra
Banat
Tell Brak
Ninive
Khabur
Ebla
Éufrates
MESOPOTAMIA
Assur
Tigris
CHIPRE
SIRIA
Orontes
MESETA
DE IRÁN
MAR MEDITERRÁNEO
Biblos
Mari
Eshnunna
(Tell Asmar)
Sippar
ACAD
Susa
Shahdad
Kish
Nippur
Lagash
Uruk
Ur
SUMER
Tell el 'Ubaid
Jordán
Mar Muerto
ZAGROS
FAILAKA
Tepe Yahya
EGIPTO

MAR NEGRO
Propóntide
Helesponto
TESALIA
Troya
MAR
EGEO
Tebas
Ítaca
Atenas
Corinto
Micenas
Argos
Tirinto
PELOPONESO
Islas Cícladas
Esparta
Pilos
MAR MEDITERRÁNEO
Cnosos
CRETA

Illes Cíclades

3000 aC

2000 aC

1000 aC

0

Les imatges són creades per petites comunitats agrícoles i comerciants.

Són ídols antropomorfs.

El procediment tècnic del fregat amb la pedra d'esmeril va polint el marbre aconseguint formes molt simplificades i elegants.

Són pobles primitius del Mediterrani, lligats a cultures del Nord d'Àfrica.

Són el punt de connexió d'una civilització marítima encara que no política: amb els ports naturals de la península, amb les illes de l'Egeu i amb les costes occidentals de l'Àsia Menor

Illes Cíclades

inici edat del bronze

III mil.leni aC (3000-2000aC)

Inici de l'abstracció:
fruit del sedentarisme?

C. Brancusi
s. XX

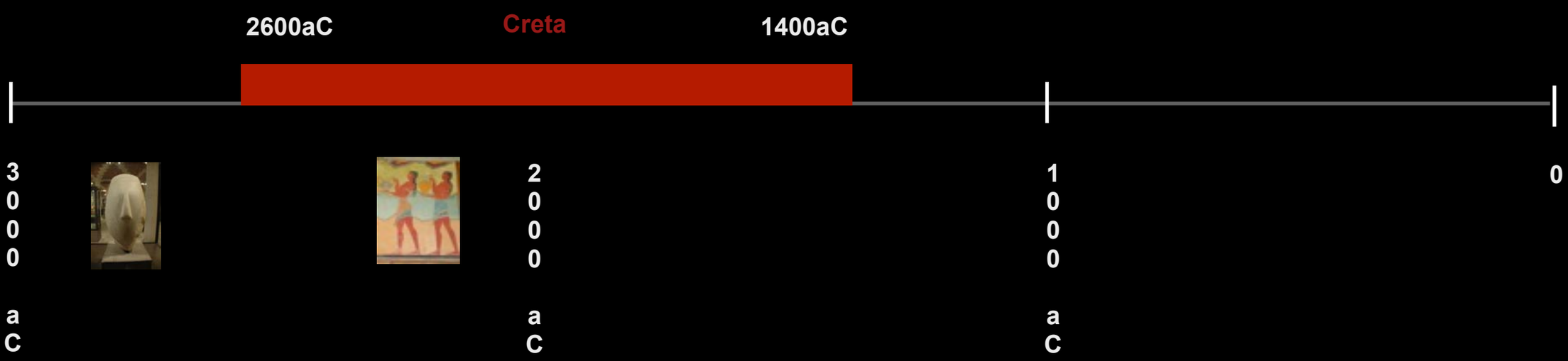
2600aC
Creta
1400aC
3000 aC
2000 aC
1000 aC
0

Les imatges són exclussives de l'aristocràcia i per al seu gaudi:

una minoria que explota una majoria inculta

Són unes imatges amb intencions a les del Rococó francès del sXVIII.

Creta (civilització minoica)

III mil.leni aC
(2600-1400aC erupció del volcà)

Les imatges de palau

Egipto. Las materias primas exóticas y los objetos manufacturados viajaban por estas rutas.

1 El Mediterráneo oriental, 2000-1000 a.C.

- Puerto
- Naufragio
- Palacio egeo
- Fresco de estilo egeo
- Cu — Yacimiento de cobre
- Lingote de cobre
- Cerámica micénica pintada
- Cerámica micénica fina
- Rutas comerciales

Mar Negro
Reino hitita
Troya
Focea
Mileto
Ugarit
Rodas
Creta
Chipre
Mar Mediterráneo
Nilo
Civilización minoica
Influencia político-cultural minoica

ΚΝΩΣΟΣ - KNOSSOS

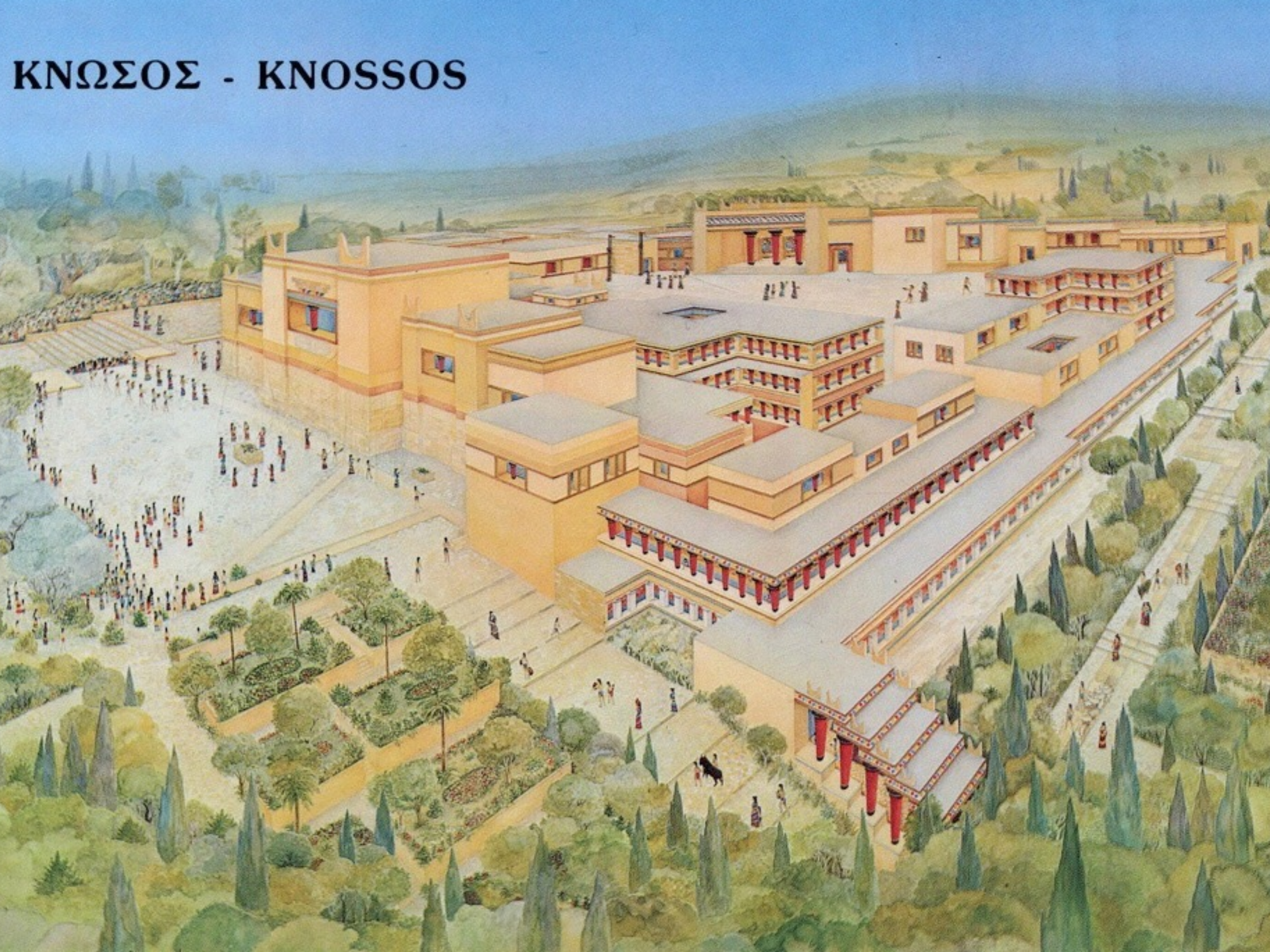

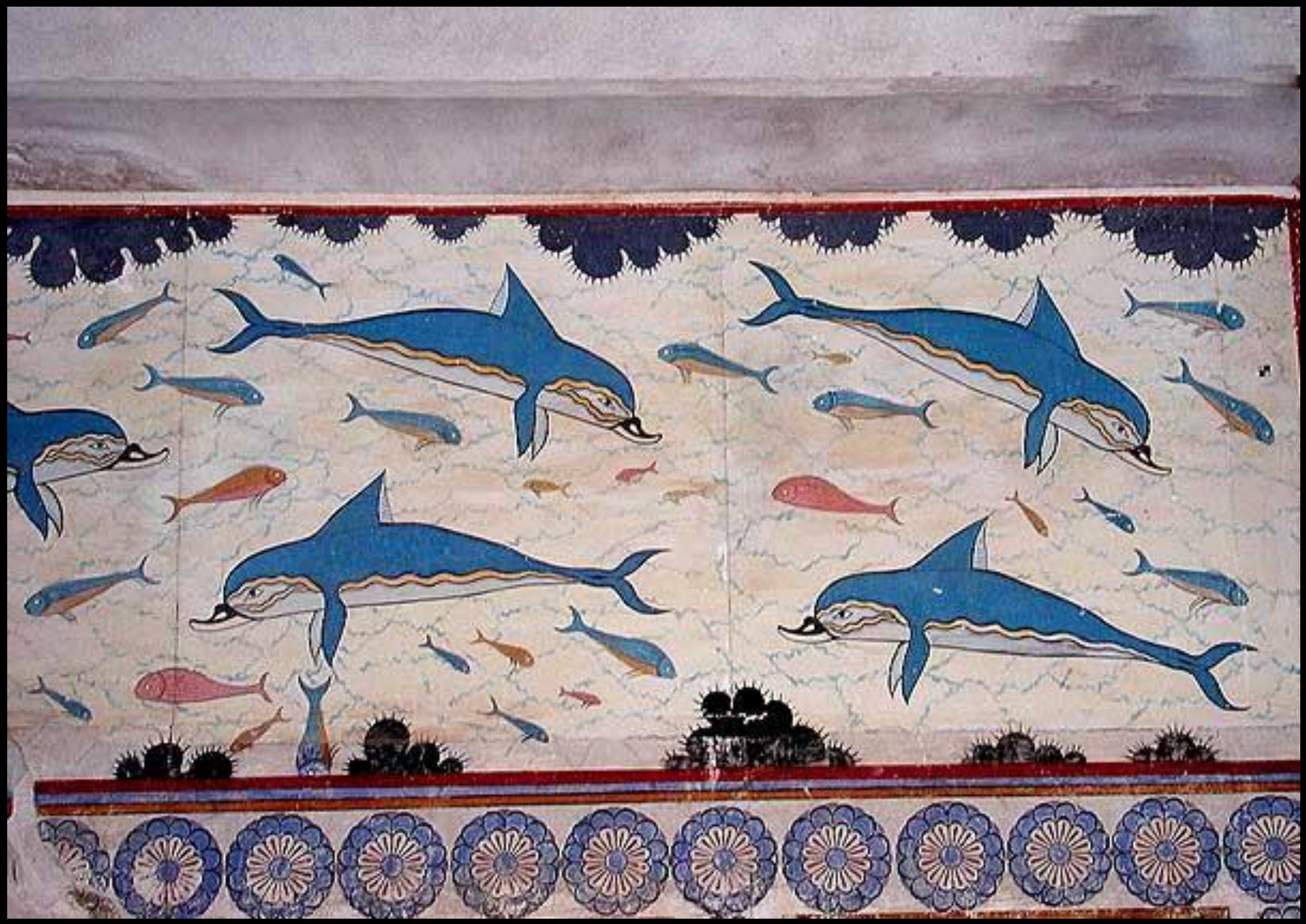

Fresc de la Tauromàquia

Micenes

1600aC

1104aC

3000 aC

2000 aC

1000 aC

0

L'era dels herois:
Les tribus del Nord, que parlaven la llengua indoeuropea, envaeixen els diversos territoris de Grècia al 2000aC:

- **els aqueus (els micènics) al Peloponès**
- **els jonis a l'Àtica i les illes Cíclades**
- **els eolis a Tessàlia (nord de Grècia)**

Els aqueus van conquerir i controlar les illes i poc després també van dominar el continent, en especial la regió de Micenes (Peloponès).

Són pirates que s'enorgulleixen de les seves correries i les canten cercant la glòria individual.
És l'inici de la mitologia grega.

Tenen certes similituts amb els cavallers medievals.

Els aqueus són els que anomenem grecs de l'Antiguitat.

La seva organització es basa en les ciutats-estat, dominades per monarquies.

Micenes (civilització micènica). Peloponès
II mil.leni aC
(1600-1104aC invasió dels doris)

Les imatges del guerrer

Thrace
Mt Olympus
Troy
Mt Ida
Thessaly
Meliboea
Magnesia
Lesbos
Mysia
Euboea
Aetolia
Locris
Maeonia
Ithaca
Boeotia
Thebes
Lydia
Corinth
Athens
Elis
Mycenae
Arcadia
Tiryns
Miletus
Argos
Pylos
Laconia
Syme
Rhodes
Knossos
Crete
0 50 100 km
0 50 100 mi

Mar Adriático
Tarento
Mar Tirreno
Mar Jónico
SICILIA
Tapsos
MALTA
Orcómeno
Delfos
Micenas
Argos
Pilo
Tirinto
Gla
Atenas
Tebas
Ilión
Troya
ASIA MENOR
Mileto
TERA
RODAS
Mar Egeo
Cnoso
Kanis
Festo
CRETA
Enkomi
Polaicastro
Ugarit
Biblos
Mar Mediterráneo
El mundo micénico
Grecia micénica
Principales ciudades
Rutas comerciales
CIRENAICA
EGIPTO

Màscara d'Agamemnon

Museu Arqueològic d'Atenes
1550-1500 aC

ODISEA

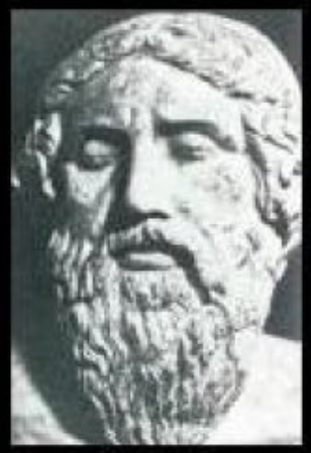

HOMERO

La màxima expressió dels herois fou la Guerra de Troia.
Els micènics (aqueus) volien **controlar el comerç amb Orient a través de Troia**.

aprox1200 aC

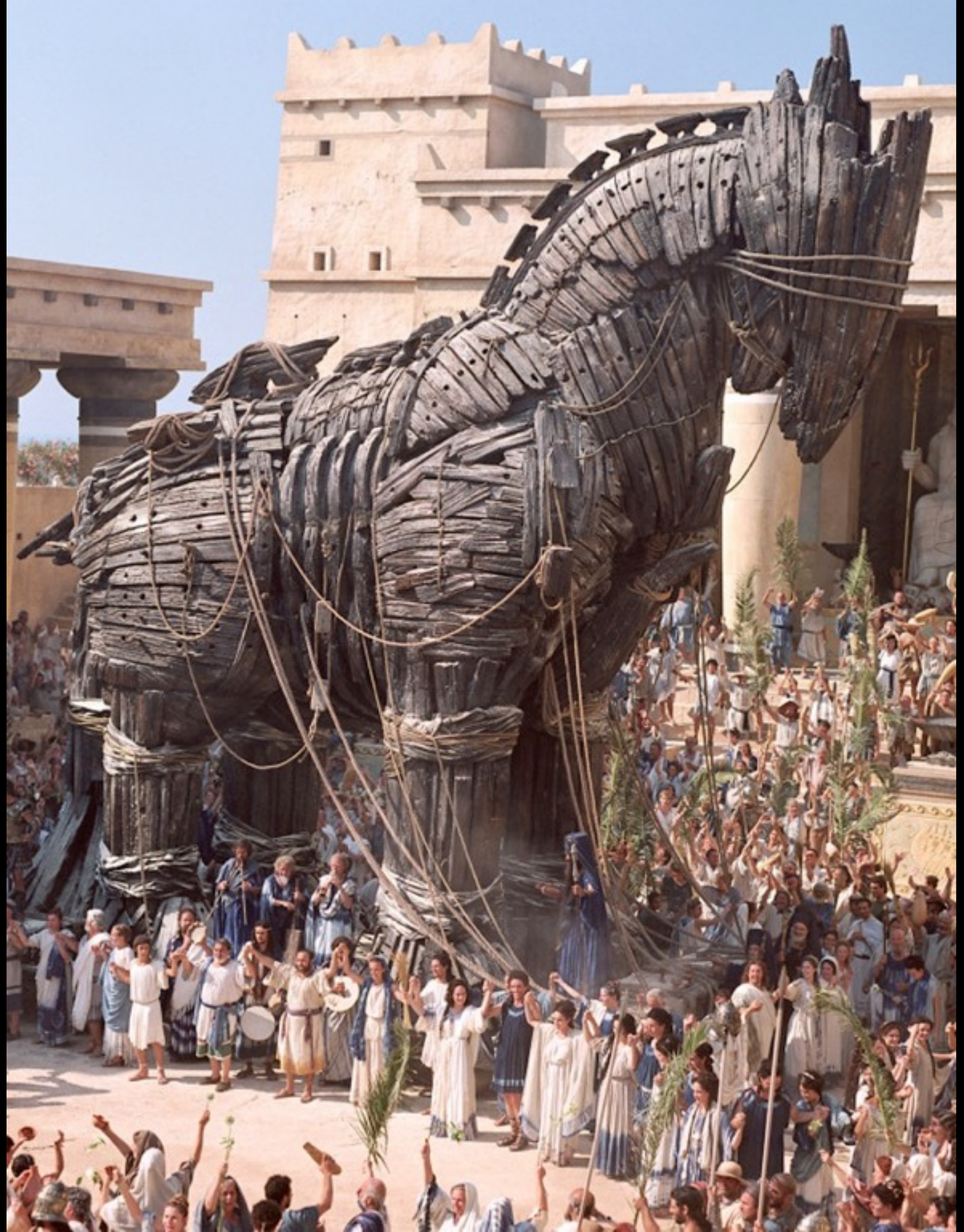

MICENAS
Ciudadela
Puerta de los Leones
Círculo de tumbas
Centro de culto

Porta dels Lleons

1330-1300 aC

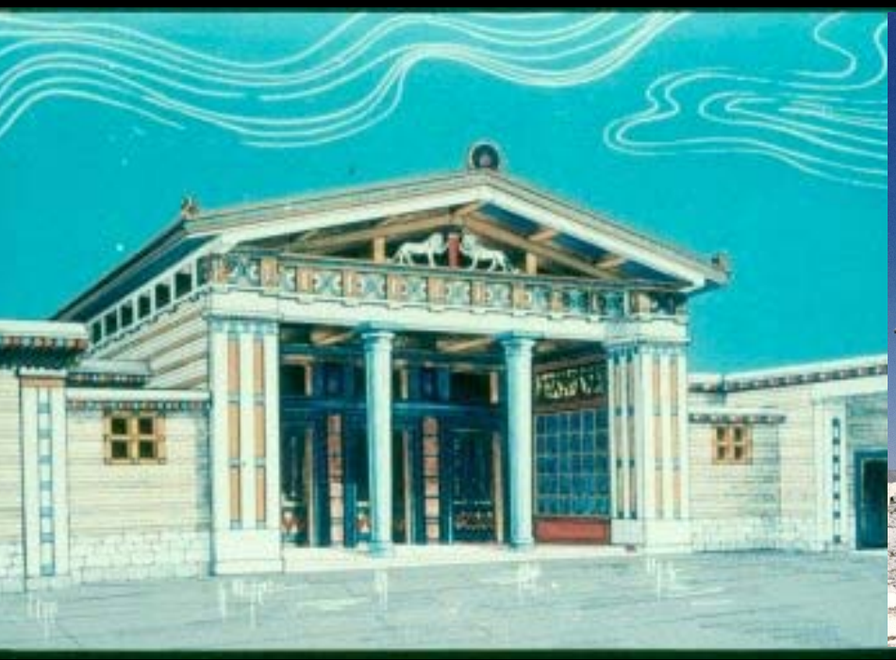

Mégaron del Palau micènic.
Domos (sala interior) i Prodomos (pòrtic previ)
Origen del temple grec.

Tomba d’Agamemnon

sXIII aC

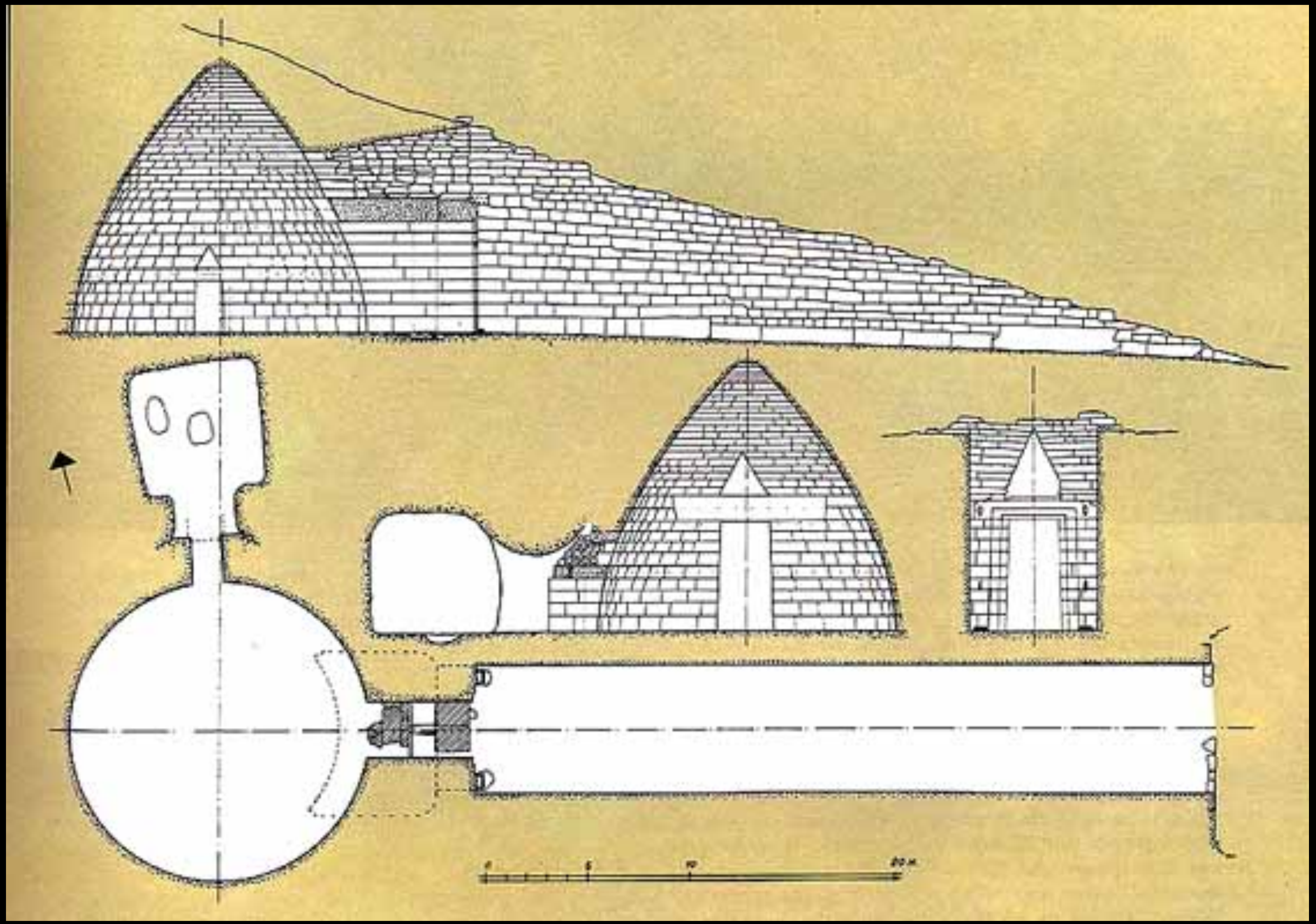

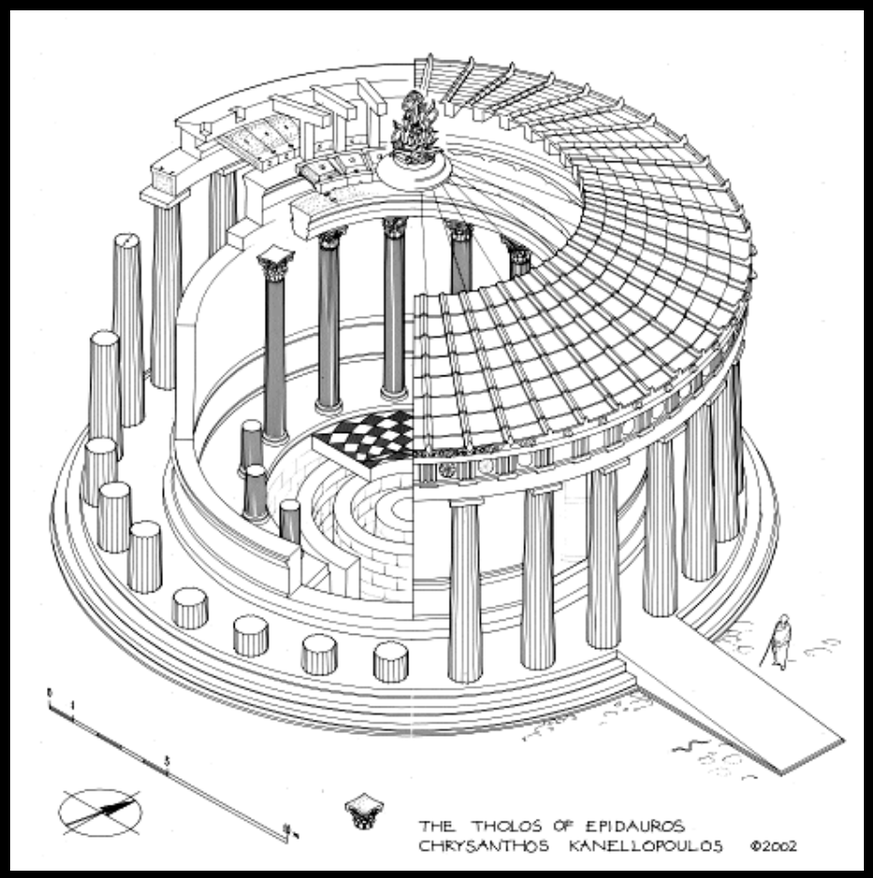

Falsa cúpula.

Tomba rodona, origen del thôlos grec

Daga micènica

Museu Arqueològic d'Atenes
1600 aC

Invasió dòrica

1104aC

910aC

146aC

3000 aC

2000 aC

1000 aC

0

Invasió dòrica

1104aC (inici de l'edat del Ferro)

Les imatges del camperol

Els Doris són un poble camperol i pacífic que **expulsen els aqueus cap a Jònia (Àsia menor)** gràcies a la nova tecnologia del ferro.

Abandonen les muntanyes de l'Epiro i descendeixen pel Peloponès i a Creta.

Són austers i no canten les seves proeses, de manera que els artistes no reben gaires encàrrecs.

Invasiones y migraciones de tribus no griegas desde el norte

Mar Jónico

Helesponto

Troya

Iolkos

LESBOS

Focea

Orcómenos

Gla

Tebas

Mar Egeo

Esmirna

ANDROS

Éfeso

Mileto

Atenas

NAXOS

Halicarna

COS

Pilos

Esparta

TERA

Cidonia

Cnoso

Mália

CRETA

Festo

Káto Zákros

N

0 100 km

Eólicos o eolios

Arcádicos

Dóricos

Jónicos o jonios

Noroeste

Migración micénica

Palacio minoico

Palacio micénico

Lugar destruido 1200–1100 a. C.

L’arbre és un símbol de divinitat (la **VERTICALITAT**)
en connectar la terra amb les seves arrels i el cel
amb les branques i les fulles.

L’origen del temple grec és el Temenos

TEMENOS=santuari=terreny DELIMITAT
consagrat a un déu, exclòs d’usos
seculars. Tenien només un altar.

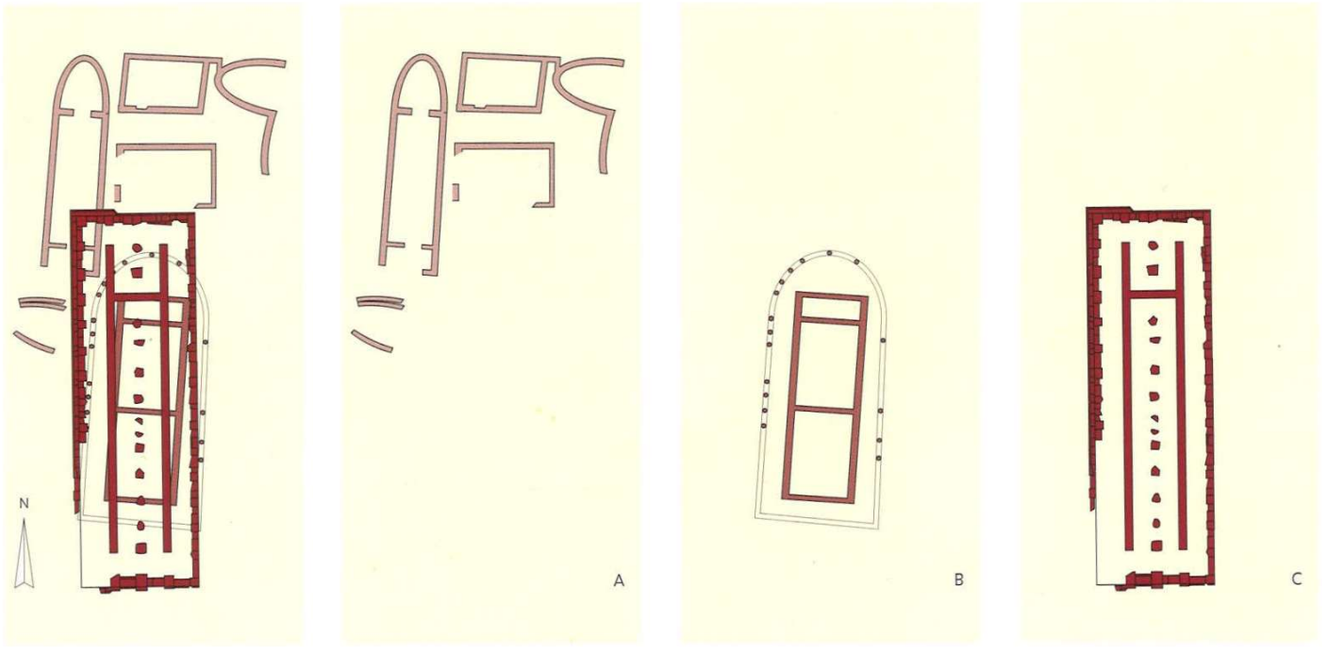

Primers santuaris de Termos a Etòlia.
s X-VIIIaC

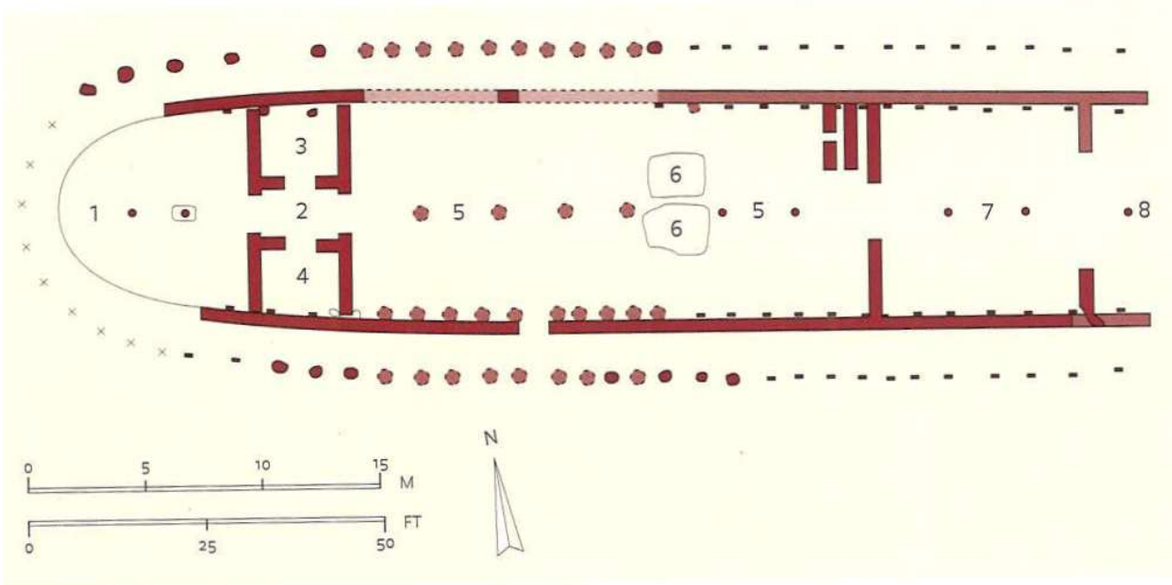

Santuari funerari a Lefkandi, illa d'Eubea
s IX-VIIIaC

La tecnologia és molt bàsica:
parets d'adob
i pals verticals de fusta (han agafat l'arbre i l'han convertit en temple)

III

les imatges gregues

Estil geomètric

910aC

700aC

3000 aC

2000 aC

1000 aC

0

Des del 1104 al 800 aC, els grecs (doris i beocis) que viuen al continent són un poble rural organitzat amb monarquies que basen la seva riquesa a la possessió de terres: **són terratinents**.

A partir del 800aC, l'organització es basa en oligarquies d'aristòcrates en base a la terra.

Les seves imatges no són fetes per professionals sinó pels membres de les famílies treballadores.

La seva estricta geometria és l'expressió del **poble sedentari i rural que depèn del ritme repetitiu** de les estacions per a sobreviure.

En paral.lel, els aqueus que es van refugiar a **Àsia Menor** han desenvolupat un art molt més refinat, expressió d'un **poble urbà: l'epopeia homèrica**.

A partir del **800aC**, es produeix un **nou període colonitzador** per l'augment de població, l'escasessa d'aliments i pel floreixement de l'artesania i del comerç. Es produeix cap al Mediterrani Occidental, a les costes italianes i a Sicília: **és la Magna Grècia i l'inici de la consciència racial dels grecs.**

Estil geomètric

910-700aC

Les imatges del camperol

El poble dòric és auster i no valora allò superflu. Potser és l'origen del rigor dels seus temples.

Àmfora estil Dipylon a l'Àtica
Dol per a un mort

Museu Arqueològic d'Atenes
Des de 910 (750-700) aC

Període arcaic

700aC

500aC

3000

2000

1000

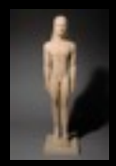

0

Els **tirans** eren membres de la burgesia o de l'aristocràcia, **descendents dels aqueus que havien fugit**, que s'havien enriquit amb la indústria i el comerç, enlloc de basar la seva riquesa en la possessió de terres. És un plantejament **similar als burgesos del Renaixement italià com els Mèdici**. **Com aqueus, tenen la cultura de l'heroi**.

El caràcter dinàmic i creatiu de la seva activitat econòmica els va dur a la conquesta il.legítima del poder polític.

Com a conseqüència, van necessitar d'un programa iconogràfic que fes visible la importància que ells exercissin el poder i els legitimés en el seu dret a fer-ho: la **Cort i els Temples.**

A l'època dels Tirans es produeix la **fusió de les cultures de les dues Grècies**, que havien estat separades durant l'època geomètrica:
la Grècia continental + les costes d'Àsia Menor.

És el moment del **naixement de la filosofia** i d'un tipus **d'imatges** que miren progressivament **cap a la realitat** intentant donar una **explicació racional del món**.

Les imatges comencen a **deslligar-se del pes de la religió i esdevenen més un joc formal**. Són objectes aparentment inútils fora de la seva justificació de propaganda política.

Neix el concepte d'autor. La primera obra signada és el Vas d'Aristónoo del 700aC.

Període arcaic

La Grècia de les Corts dels Tirans
700 (650)-500aC

Les imatges com a propaganda del poder

The Beginnings of Historic Greece
700 - 600 B.C.
Area occupied by tribes
Area occupied by cities
Political leagues
Great states
Delian Amphictyony
Asiatic city leagues (religious)
Delphic Amphictyony
Scale 1: 7 500 000
Miles
Long. East 24 of Greenwich
IONIAN SEA
EPIRUS
Chaoni
Molossi
Cambunian Mts.
HESTIAEOTIS
THESSALY
THESSALIOTIS
Dolopes
PHTHIOTIS
AENIS
MALIS
AETOLIA
DORIS
LOCRIS
PHOCIS
Amphissa
Delphi
Crisa
Cirrha
Pleuron
Ambracian Gulf
CARNANIA
Gulf of Corinth
Aegium
ACHAIA
ELIS
PISATIS
ARCADIA
Olympia
Lepreum
MESSENIA
LACEDAEMONIA
Sparta
LACONIA
Taygetus Mt.
Gulf of Messenia
Gulf of Laconia
Eurotas R.
Cythera
Sicyon
Corinth
ARGOLIS
Argos
Tegea
Tiryns
Parnon Mt.
CYNURIA
Gulf of Argolis
Aegina
Saronic Gulf
Megara
Athens
ATTICA
Thebes
BOEOTIA
Chalcis
Eretria
EUBOEA
THRACIAN SEA
Aeolians
Ionians
Dorians
CYCLADES
Delos
Tenedos
Ida Mt.
Lesbos
Mitylene
AEOLIS
Chios
IONIA
Smyrna
Hermus R.
Mt. Tmolus
Samos
Ephesus
Maeander R.
Miletus
Halicarnassus
DORIS
Chidus
Rhodes
ASIA
Chersonese
Hellespont
40
38
M
N
i
22
O
P
26
Q
28
R

Canal de Corint. Tirà Periandre.
Ideat **sVII aC**

L’arbre és un símbol de divinitat (la **VERTICALITAT**)
en connectar la terra amb les seves arrels i el cel
amb les branques i les fulles.

L’origen del temple grec és el Temenos

TEMENOS=santuari=terreny DELIMITAT
consagrat a un déu, exclòs d’usos
seculars. Tenien només un altar.

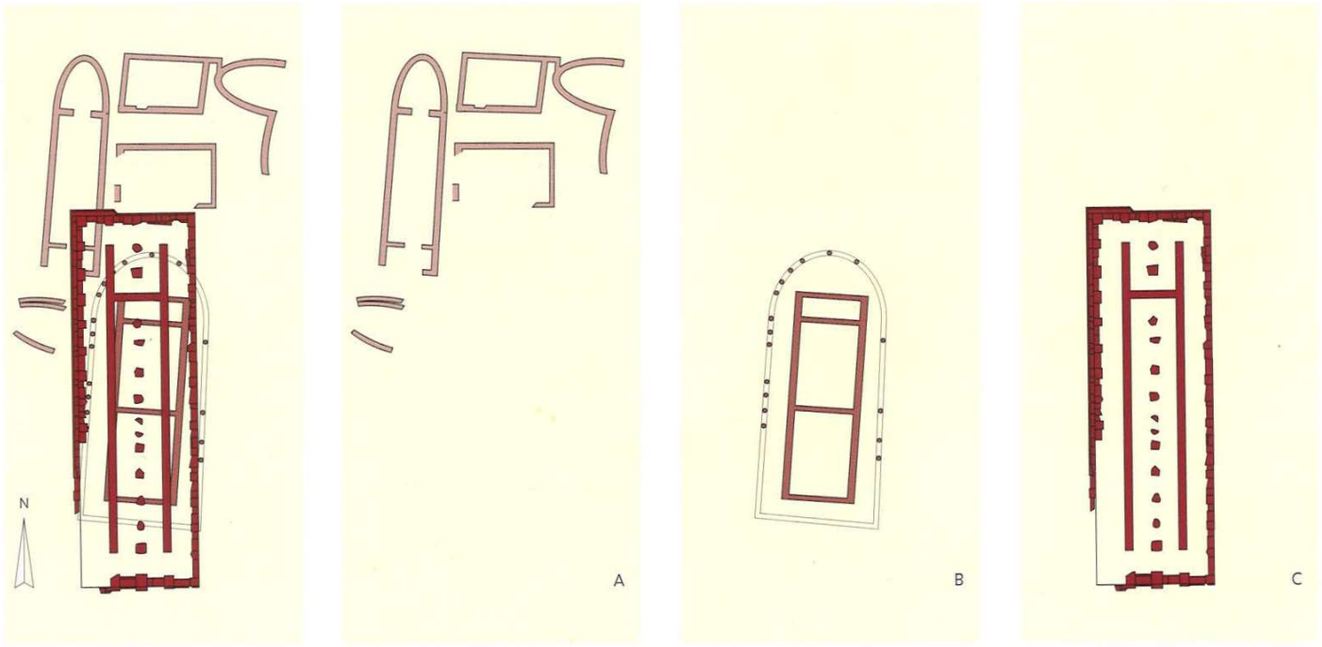

Primers santuaris de Termos a Etòlia.
s X-VIIIaC

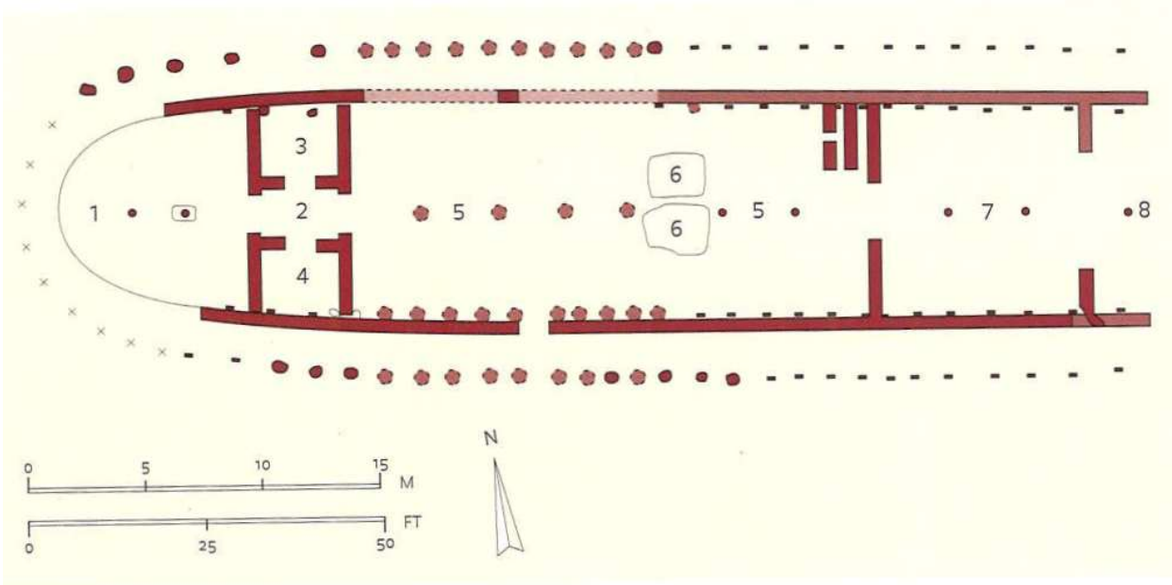

Santuari funerari a Lefkandi, illa d'Eubea
s IX-VIIIaC

La tecnologia és molt bàsica:
parets d'adob
i pals verticals de fusta (han agafat l'arbre i l'han convertit en temple)

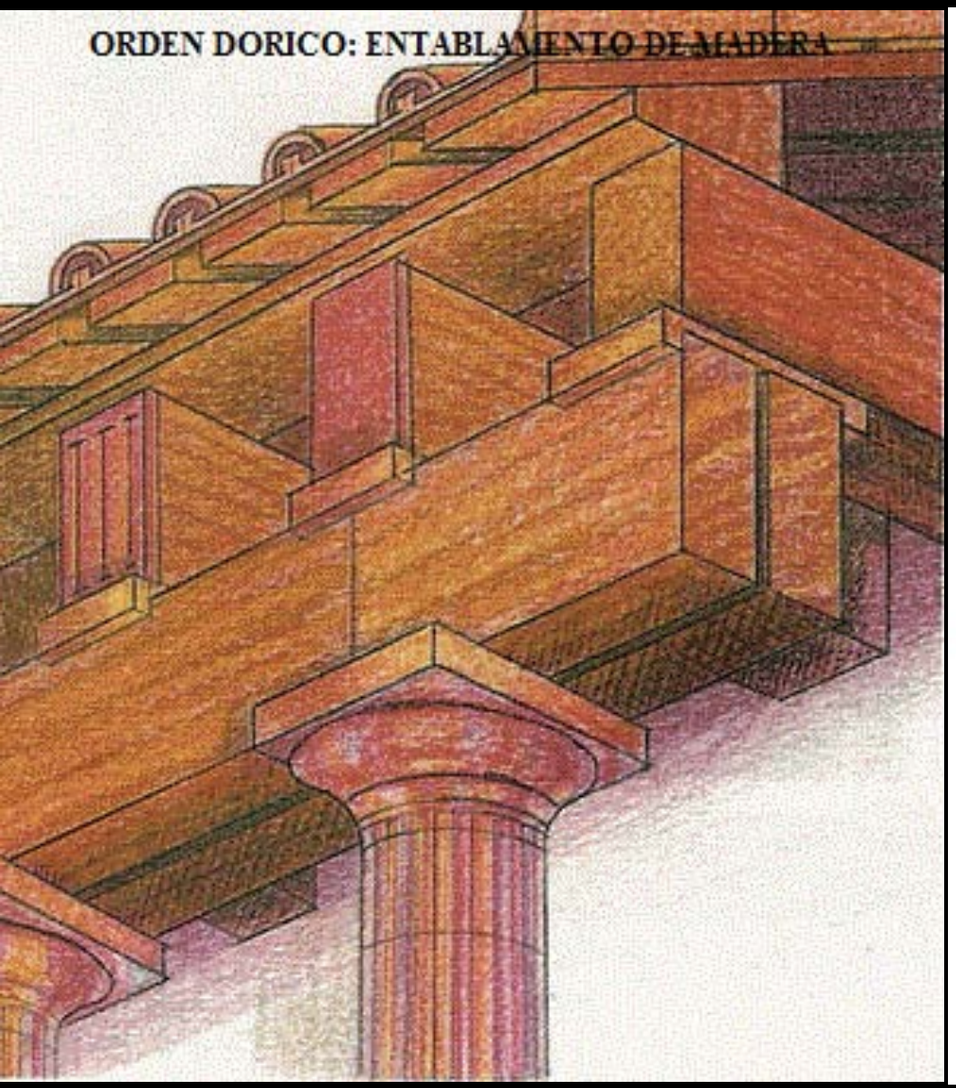

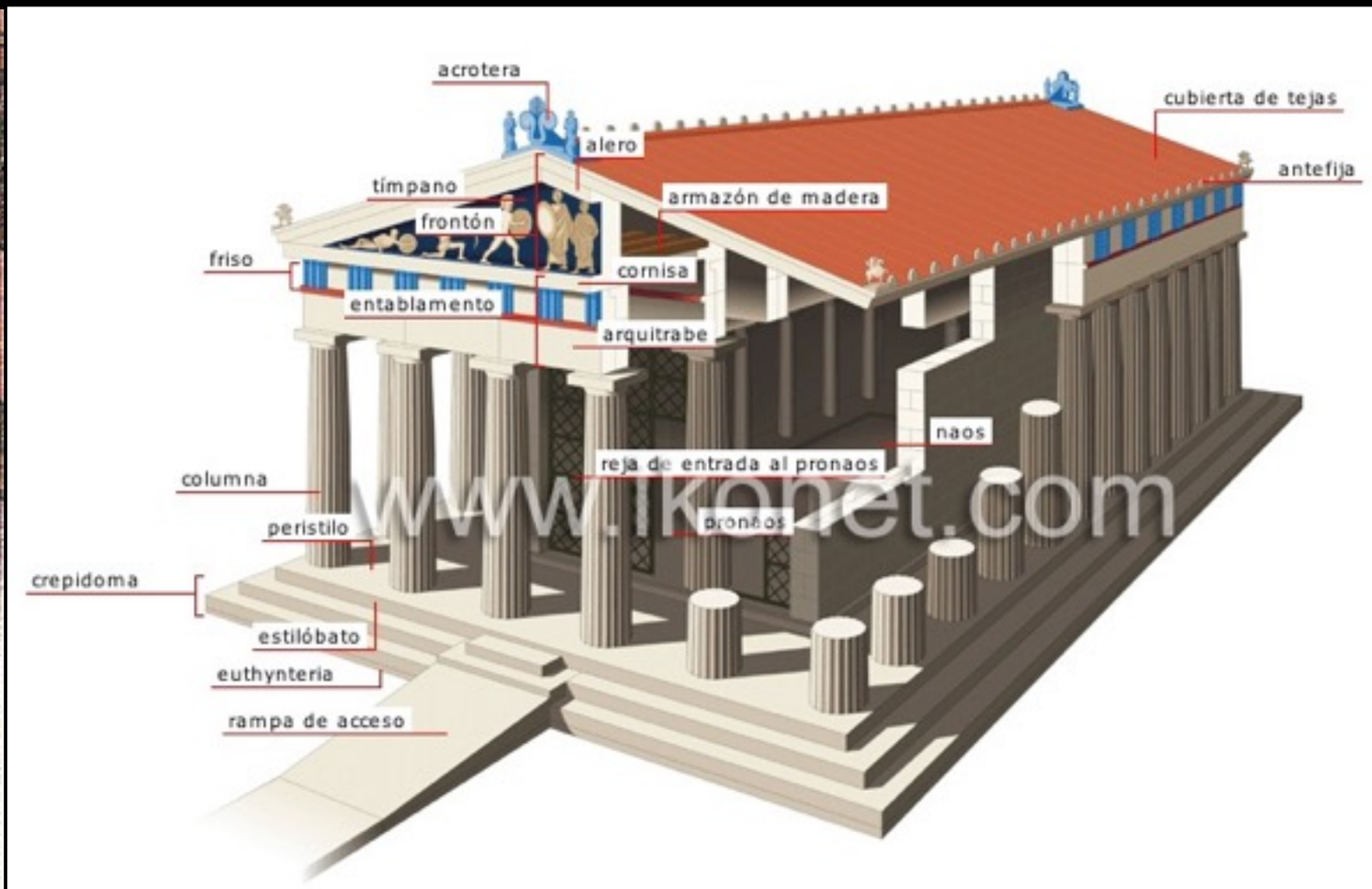

Els primers temples amb la forma clàssica tenien columnes de fusta o pedra i sostres **fets amb fusta.**
Però els incendia acabaven amb ells de manera molt ràpida.
No eren un bon suport per a l'eternitat.

El temple primitiu es petrifica i es converteix en un "record poètic" del primitiu recinte al bosc i de les primitives construccions de fusta.

La pedra li atorga, finalment, l'eternitat.

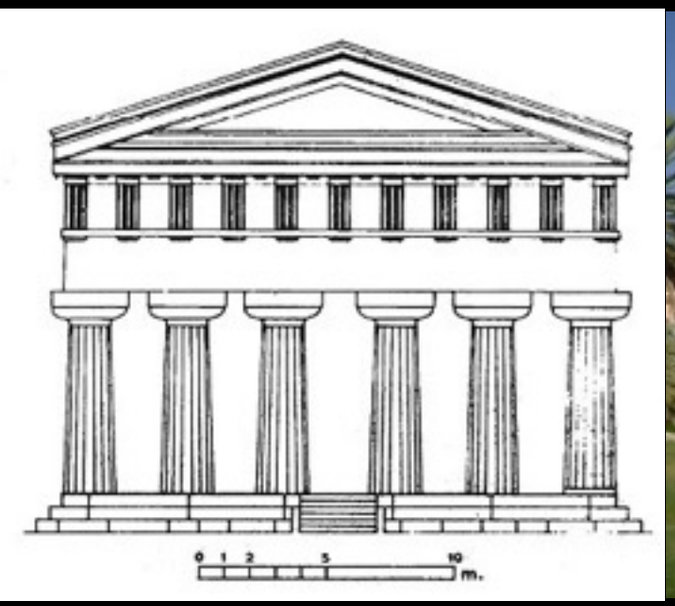

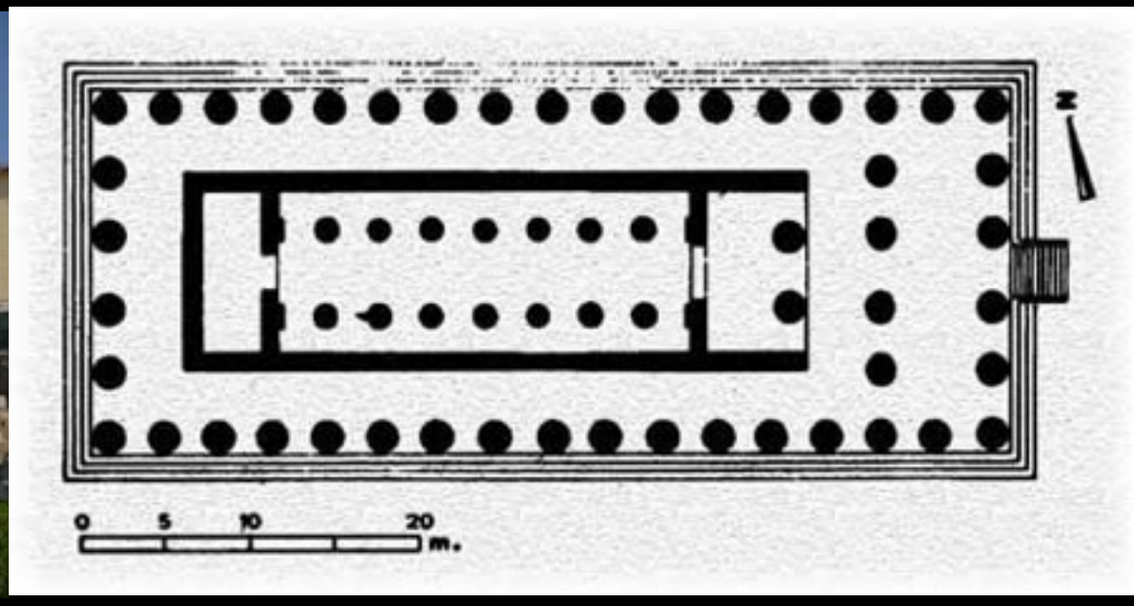

Temple d'Apolo a Siracusa (Sicília)
590 aC

Els **temples** construïts a l'època arcaica pels **Tirans** tenien la finalitat primordial de la **propaganda política**.

Malauradament **no ens queden gaires restes d'aquesta època**. Els temples grecs que resten drets són del s VaC, és a dir, del període clàssic (democràcia)

Temple antic d’Hera a Paestum (Itàlia)
anomenada Basílica
540 aC

Temple clàssic d’Hera a Paestum
(Itàlia)
440 aC contemporani del Partenó

Temple dòric d’Atenea Afaya a l’illa d’Egina
495 aC

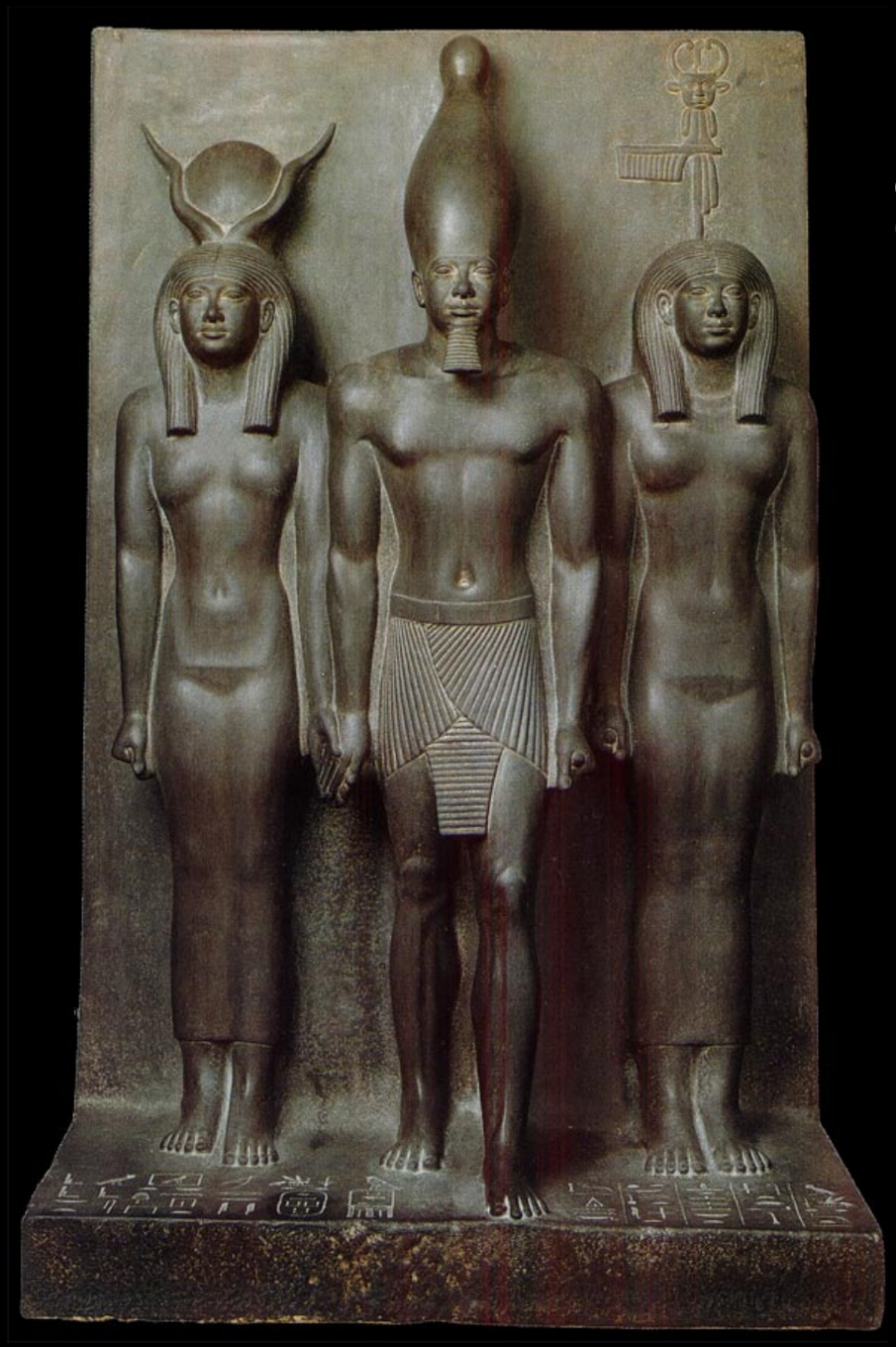

Els escultors grecs van partir de **l'aprenentatge de les normes de representació egípcia i del seu coneixement de l'anatomia**.
Cosa que va significar que les imatges tenien un **ordre clar**.

La civlització occidental ha heretat l'odre egipci a través dels grecs.

Els **Tirans** trobaven la materialització de **la seva pròpia personalitat en els herois** (atletes guanyadors dels jocs olímpics) perquè unien la força mental i la força física. **Els jocs eren exclussius de la noblesa.**

Kouros

Metropolitan Museum of Art. New York
600 aC

Moschphoros. Ofrenes a Atena

Museu de l'Acròpolis d'Atenes
570 aC

Kouros d'Anavyssos

Museu Arqueològic d'Atenes
540-30aC

Maqueta del Santuari de Delfos

Kore d’Auxerre (sacerdotessa)

Museu del Louvre, París

650 aC

Kore (sacerdotessa)

Museu de l’Acròpolis d’Atenes

500 aC

Període clàssic

500aC 336aC

3000 aC

2000 aC

1000 aC

0

Període clàssic

La Grècia de la Democràcia
500-336aC

Les imatges com a propaganda política

És una època complexa.

502aC És l'nici de la democràcia a les Polis gregues.

499-494aC. La Grècia jònica d'Àsia Menor es rebel.la contra l'Imperi persa. És el desencadenant de la Primera Guerra Mèdica (492-490aC)

480-478aC Segona Guerra Mèdica amb Jerjes com a rei persa.

431-404aC Les tensions entre les grans Polis (Esparta i Atenes) pel domini del món grec duen a una llarga successió de guerres que acaben debilitant la seva capacitat econòmica. Són les Guerres del Peloponès.

LAS GUERRAS PERSAS
TRACIA
MACEDONIA
EPIRO
TESALIA
ACARNANIA
ETOLIA
LÓCRIDA
FÓCIDA
BEOCIA
ÁTICA
ACAYA
ÉLIDA
ARGÓLIDA
ARCADIA
Peloponeso
MESENIA
LACONIA
Corcira (Corfú)
Dodona
Ambracia
Anactorio
Léucade
Cefalenia (Cefalonia)
Zacyntos (Zante)
Egas
Pella
Terma
Acanto
Sane
Olinto
Potidea
M. Olimpo
M. Athos
Larisa
Fere
Termópilas
480 a. C.
Artemisio
480 a. C.
Delfos
Tebas
Eubea
Eretria
Platea
479 a. C.
Maratón
490 a. C.
Atenas
480 a. C.
Salamina
Corinto
Metone
Élida
Olimpia
Argos
Lepreo
Tegea
Hermione
Esparta
Citera
Abdera
Tasos
Samotracia
Imbros
Lemnos
La flota es diezmada por una tempestad (492 a. C.)
Dorisco
Eno
Lampsacos
Sestos
Sestos tomada por los griegos (478 a. C.)
Abidos
Helesponto
Sigeo
Antandros
Adramitio
Lesbos
Mitilene
Esciros
Grinio
Cumas
Focea
Eritras
Esmirna
Clazomene
Teos
Lébedos
Colofón
Quíos
Samos
Éfeso
Priene
M. Micala
479 a. C.
Mileto tomada y destruida por los persas
494 a. C.
Miunte
Lada
Mileto
494 a. C.
Icaria
Halicarnaso
Cnido
Lindos
Rodas
Cárpatos
Andros
Tenos
Delos
Paros
Naxos
Sifnos
Melos
Tera
Ceos
Quitnos
Serifos
Cicladas
Espóradas
Polirrenia
Cidonia
Lappa
M. Ida
Cnossos
Lyktos
Dreros
Itanos
Presos
Gortina
Hierapitna
Lebena
MAR EGEO
MAR DE CRETA
MAR JÓNICO
MAR
HELESPÓNTICA
FRIGIA
MISIA
IMPERIO
LIDIA
Hermos
PERSA
FRIGIA
Meandro
CARIA
LICIA
Bizancio
0
100
200
km
Rebelión de Jonia contra los persas (499-494 a. C.)
Estados griegos beligerantes
Estados griegos neutrales
Imperio persa y estados vasallos
Territorios aliados de los persas
1ª guerra persa
Flota persa de Mardonio (492 a. C.)
Expedición persa de Datis y Artafernes (490 a. C.)
2ª guerra persa
Ejército y flota de Jerjes (480 a. C.)
Victorias griegas
Victorias persas

La Guerra del Peloponeso

La Guerra del Peloponeso se extendió desde el 431 a.C. hasta el 404 a.C., y enfrentó a las ciudades de Atenas y Esparta. Esta última venció a Atenas, lo que trajo como consecuencia la decadencia de la Antigua Grecia.

- Atenas y aliados
- Estados griegos neutrales
- Esparta y aliados

És el segle d'or de la cultura grega: sV aC

La Democràcia neix com a sistema polític nou per acabar amb els abusos dels Tirans de l'època arcaica.
Era, però, una democràcia en què **la classe dominant continua essent l'aristocràcia** que controlava i manipulava el sistema segons els seus interessos.

La Tragèdia grega neix com a eficaç eina de control polític del poble: barrejant política i religió, incorporava els sentiments populars.

Entre le 450 i el 400aC, els **Sofistes** creen una escola filosòfica basada en el pensament lògic i en la ciència. Cerquen acabar amb els misteris i diuen que la mitologia és una creació humana. Tot canvia segons la perspectiva amb què es miri: això durà a una **visió relativista de la realitat**.

Les imatges manifesten un punt de trobada de dues sensibilitats:

la solemnitat i el conservadurisme de l'aristocràcia dominant cerquen l'equilibri, l'estabilitat i la idealització abstracta.

el dinamisme i l'individualisme de la societat democràtica cerquen unes imatges més mundanes, satisfetes del món i del què sent.

Com a conseqüência, es produeix un gir de la mirada cap a la **representació de la realitat però vista sota un prisma idealitzador**.
El màxim exponent serà **l'obra de Fídies al Partenó**.

500-400aC

Primer Període Clàssic

La Tragèdia grega com a eina de control polític.

Policlet el jove.
Teatre d'Epidaure

350 aC

Temple de Posidó a Cab Sunion
449 aC

Forma part del programa de Pèricles per a protegir Atenes després de les Guerres Mèdiques

EVIA
Chalkida
Eretria
Aliveri
CENTRAL GREECE
Halkoutsi
Skala Oropou
Thiva
VIOTIA
Oropos
Ag. Apostoli
Kalamos
Malakassa
Avlona
Varnavas
Kapandriti
Erithres
Vilia
Pamitha
Schinias
Varibobi
Porto Germeno
ATTICA
Marathonas
Psatha
Thrakomakedones
Alepochori
Nea Makri
Mandra
Penteli
Zouberi
Mati
Eleusina
ATHENS
Rafina
Megara
Dafni
Pikermi
PIRAEUS
Spata
Loutsa
Kinetta
Vravrona
Koropi
Ag. Theodori
Porto Rafti
Kalamaki
Glyfada
Markopoulo
Varkiza
SALAMINA
Kavouri
Kalivia
Vouliagmeni
Daskalio
Lagonissi
Keratea
Saronida
Egina
Lavrio
Anavyssos
EGINA
Legrena
Sounio
SARONIC
ISLANDS
MAKRONISSOS

Partenó o temple d'Atena. Fídies

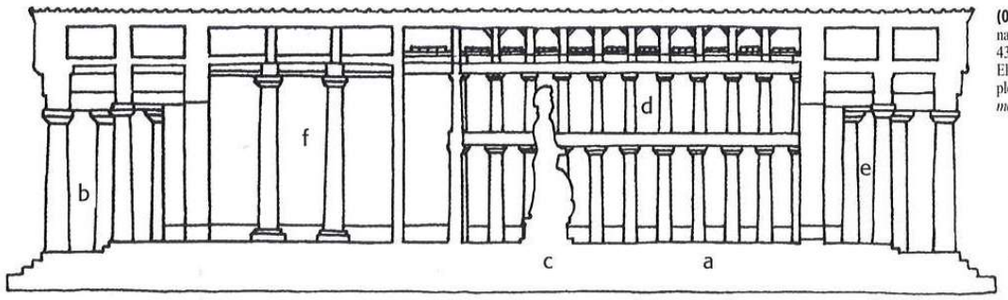

(0324) Ictinos i Cal·lícrat
nal i planta del Partenó o t
432 aC). Atenes.
Els arquitectes van allargar
ple del Partenó per poder-hi
mos o partenó més gran.

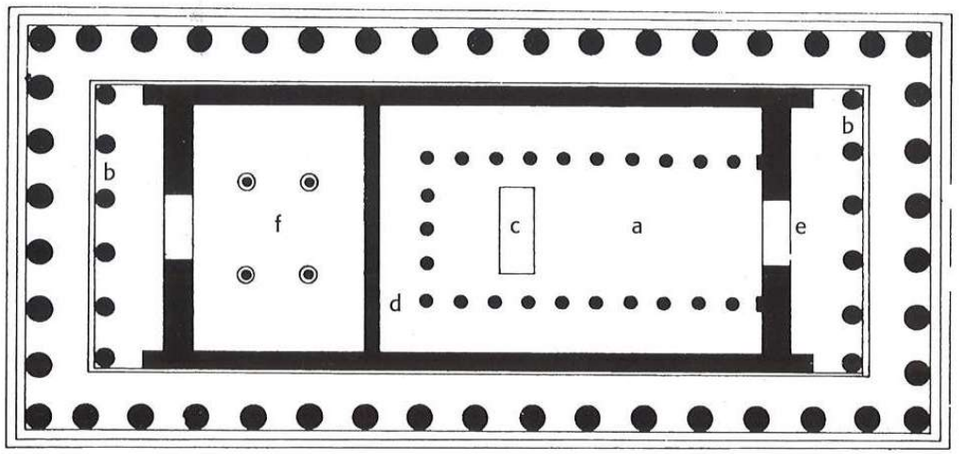

(0324)

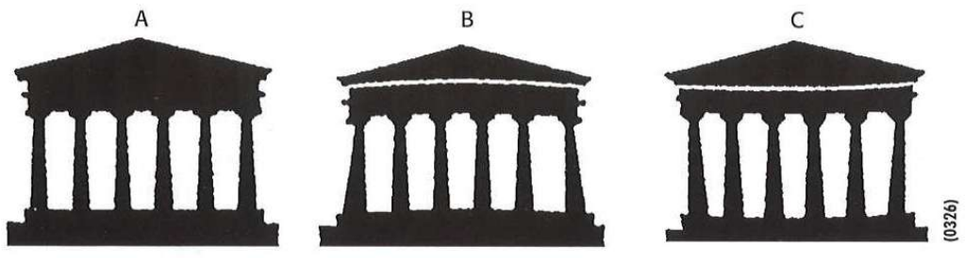

(0326)

(0326) Esquema de les ada
Partenó d'Atenes.
Per tal de veure el Partenó
tectes van corbar lleugerar
l'entaulament, i van rectific
tercolumnars com en B; si
construït com en A, es veuria

(0325) Fídies. Fris inte
(440 aC), marbre. Atenes.
Pels arquitectes grecs de l'
ció d'elements jònics –com
un edifici dòric no suposava

RECTIFICACIONS VISUALS (ÒPTIQUES)
DEL PARTENÓ

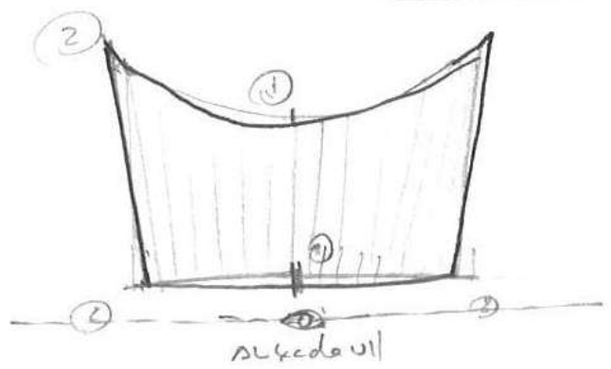

ALÇADO VII

COMPENSACIÓ → CORBATURES
FETES PER
TENIR IMPRESSIÓ
VISUAL
TOTALMENT RECTA

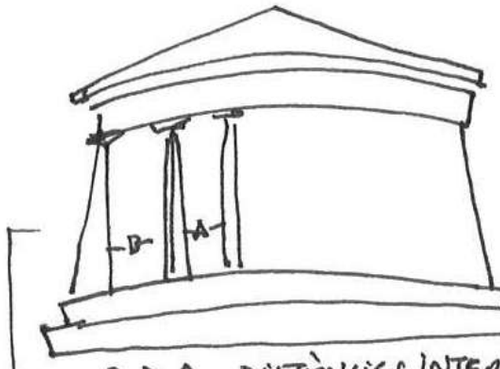

B > A DISTÀNCIES INTERCOLUMNARS

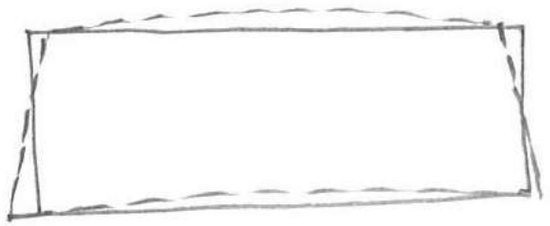

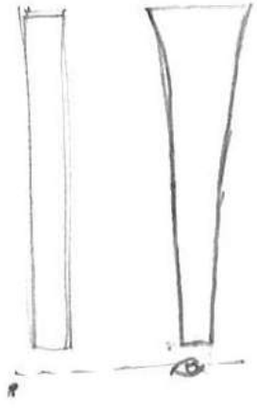

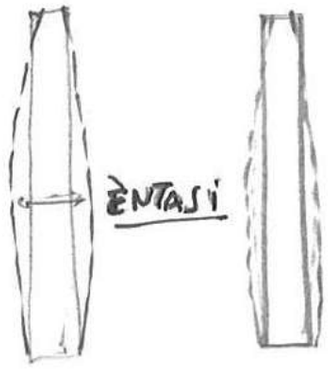

ÈNTASI

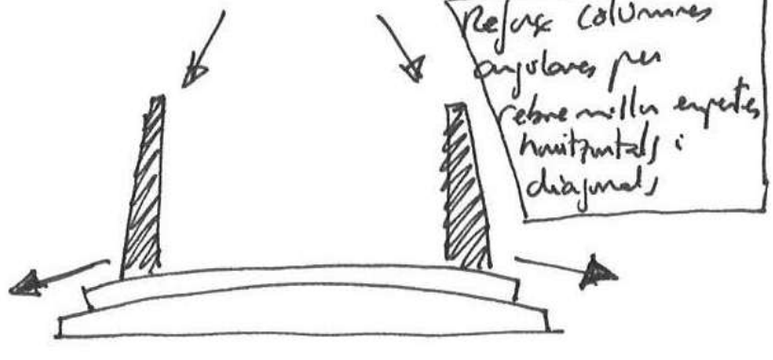

justificació constructiva

EVOLUCIÓ DIGÜES

Fídies, Ictinos i Cal.lícrates.
Partenó

447-438 aC

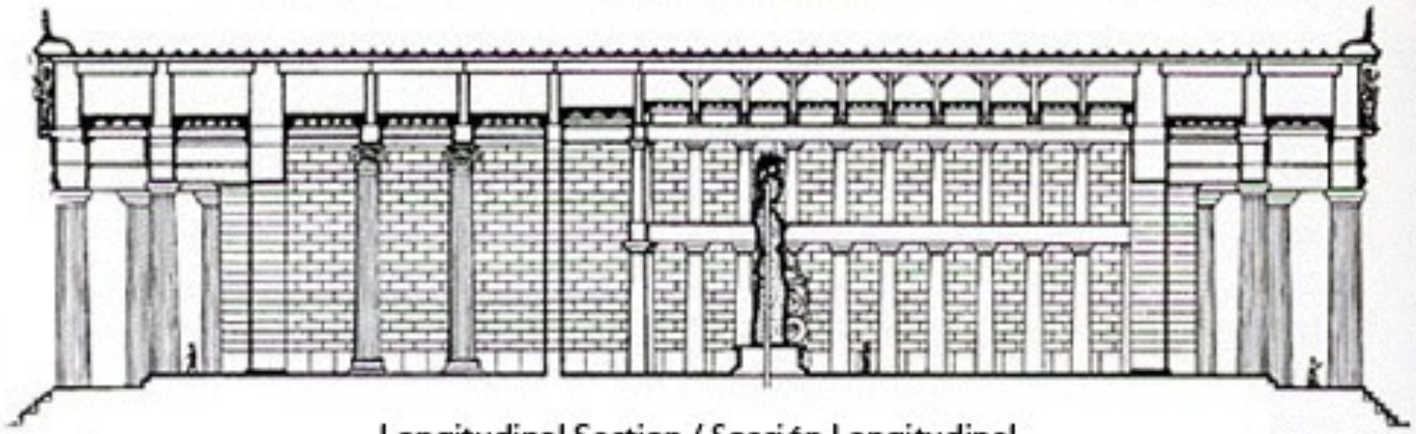

Longitudinal Section / Sección Longitudinal

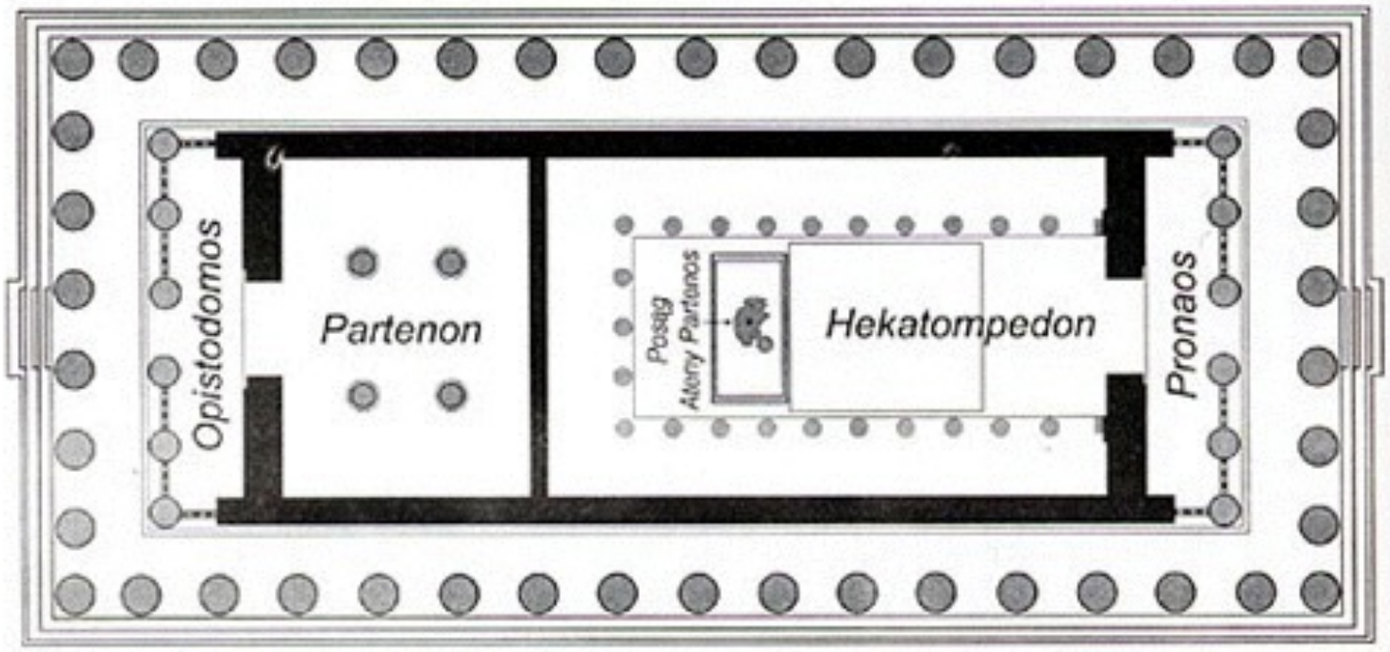

Plant Distribution / Planta de Distribución

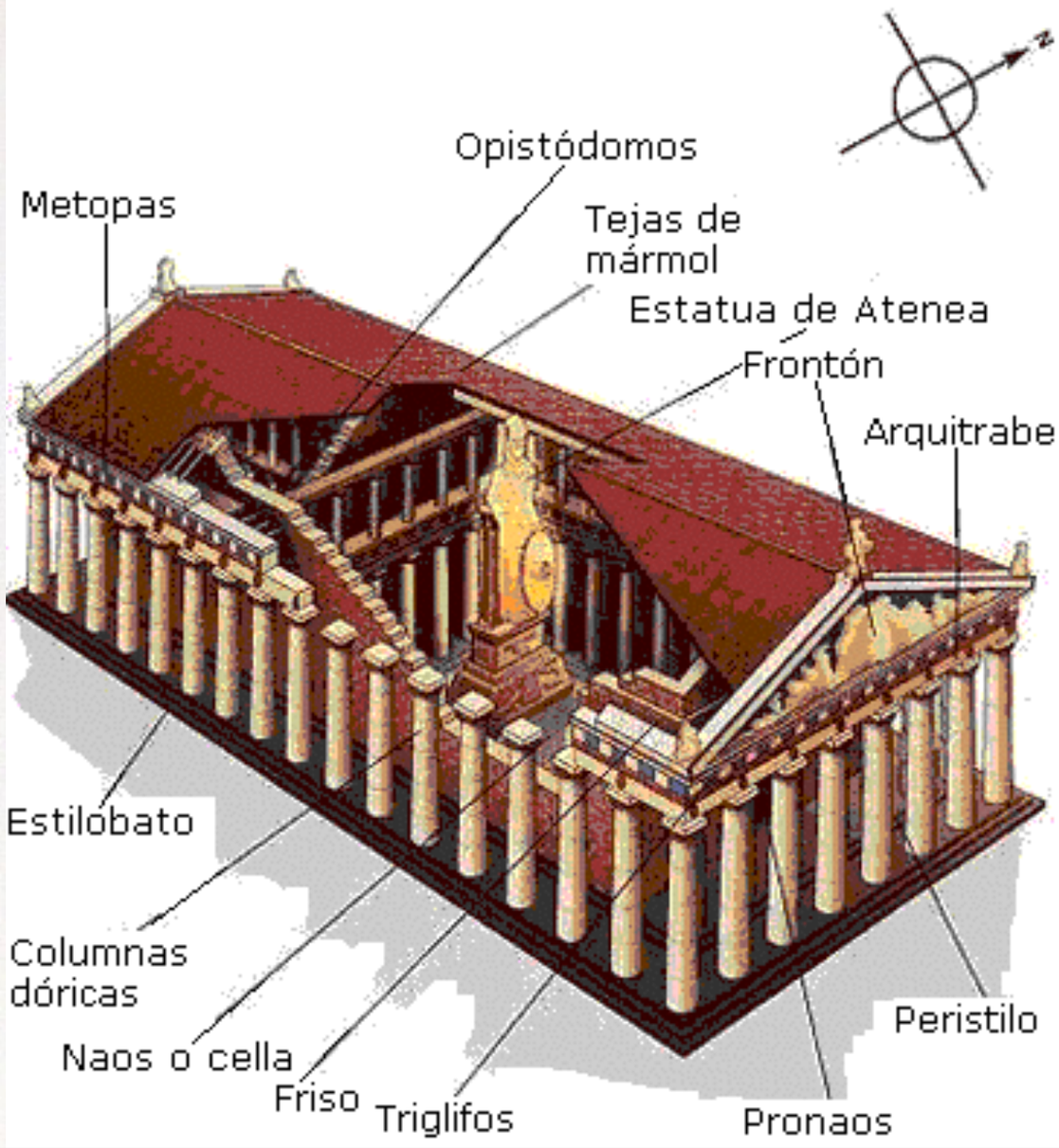

PROPORCIONS HARMÒNIQUES - MATEMÀTIQUES
PARTERÓ

→ SISTEMA UNITARIO

SIGNIFICAT PROFUND QUE RELACIONA MICROCOSMOS = TEMPLE
AMB MACROCOSMOS = UNIVERS
↳ RITMES DEL MÓN

- Basat en 1º 2 (primera xifra parell) 2 □ 2 — 4
3 (primera xifra imparell) 3 □ 3 — 9

4 □ 9 proporció bàsica de planta i alsat

4 □ 9 4 □ 9

- Planta són 3 rectangles pitagòrics 4 □ 5 3

$3^2 = 9$ 3 □ 3 9
$4^2 = 16$ 4 □ 4 16
$5^2 = 25$ 5 □ 5 25

3 3 3
4 5 5 5
9

- MÒDUL ÚNIC per a tot el Parteró M = 0,858 M

□ 9 9 $9^2 = 81$

4 ⇒ $4 \times 9 = 36 = 6 \times 6$ 6 □ 6

PLANTA 9 ⇒ $9 \times 9 = 81 = 9 \times 9$ 9 □ 9

□ 4 4 $4^2 = 16$

4 ⇒ $4 \times 4 = 16 = 4^2$ 4 □ 4

9 ⇒ $9 \times 4 = 36 = 6^2$ 6 □ 6

INTEREIXOS COLUMNES = 5 MÒDULS

ALTURA COLUMNA = 12 MÒDULS

ALTURA TOTAL TEMPLE = 21 MÒDULS

AMPLE TRÍGLIF = 1 MÒD

ALTURA CAPITELL = 1 MÒD

PROPORCIÓ 4 a 9 ENTRE Ø COLUMNA I DISTÀNCIA INTEREIXOS

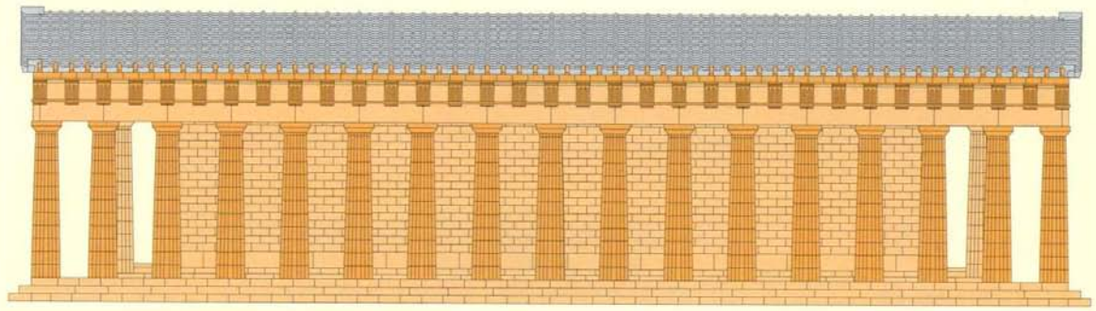

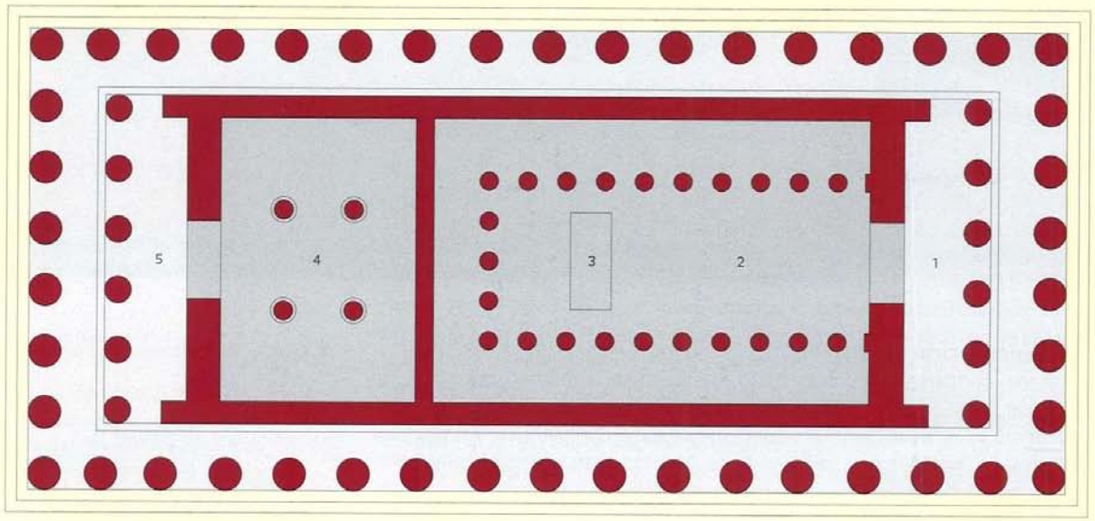

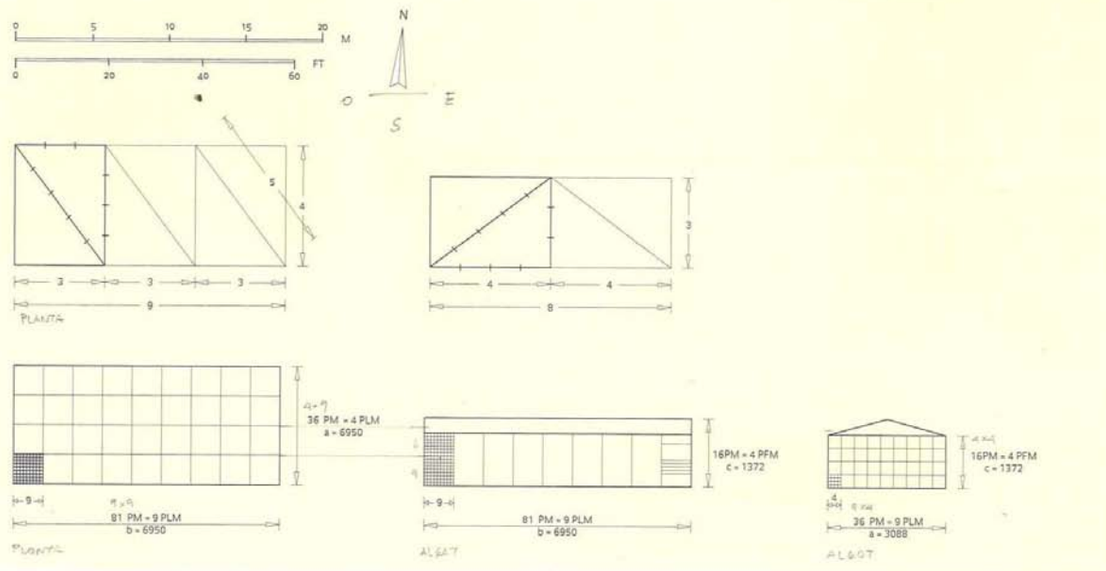

El temple era concebut com un Tot regit per unes lleis numèriques i geomètriques a imatge de les lleis que ordenen el Cosmos. Eren lleis senzilles que permetien fer créixer l'édifice quasi orgànicament a partir d'un mòdul.

La intenció era materialitzar la simplicitat de la complexitat del Cosmos.

Rèplica del Partenó construït a Nashville (Tennessee, EUA)

447-438 aC

Reconstrucció del
temple d'Atenea Afaya
a Egina

495 aC

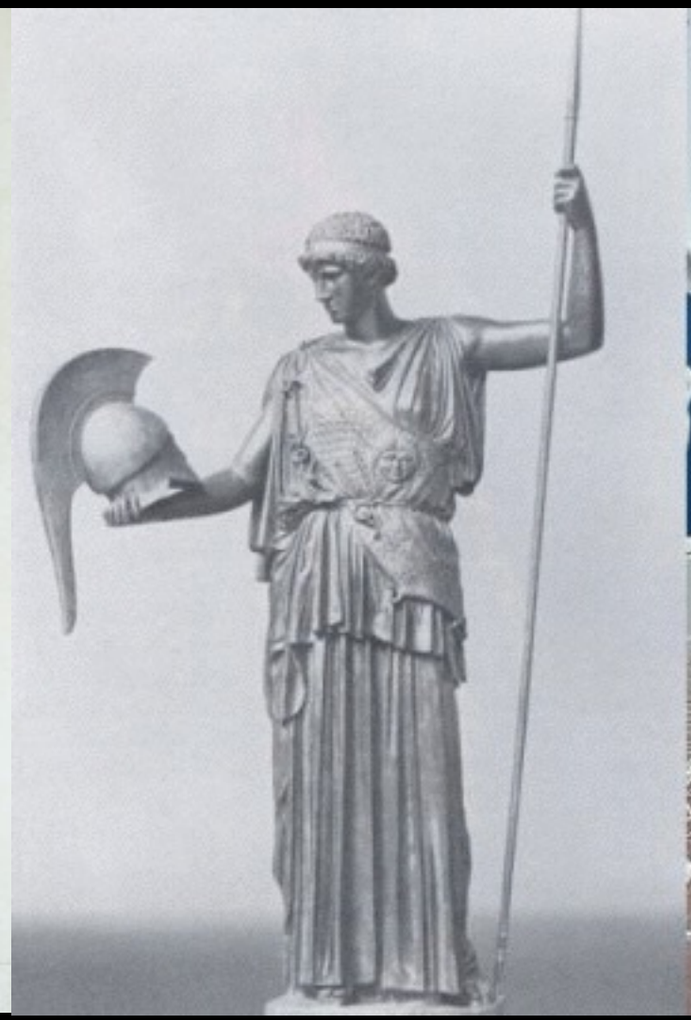

La polèmica sobre el color.

La pràctica dels pintors contradeia les teories dels filòsofs sobre la naturalesa del color.
Els filòsofs l'entenien com raig de llum entre llum i foscor però no entenien la naturalesa de les barreges matèriques de pintures.

Només trobaven un de trobada que és en els colors de les matèries precioses, que, a més, emeten un raig de llum (com deien els filòsofs).

El valor simbòlic d'aquestes matèries valuoses estava relacionat amb la llum com a divinitat.
Aquest és un element de llarga influència en la civilització occidental.

Còpia romana

Museu Arqueològic d'Atenes

Fídies
Recreació de l'estàtua crisoelefantina de la deessa Atenea

Fusta, or i ivori

Rèplica del Partenó construït a Nashville (Tennessee, EUA)
447-438 aC

Leo Von Klenze
Recreació de l’Acròpolis d’Atenes

1784-1864

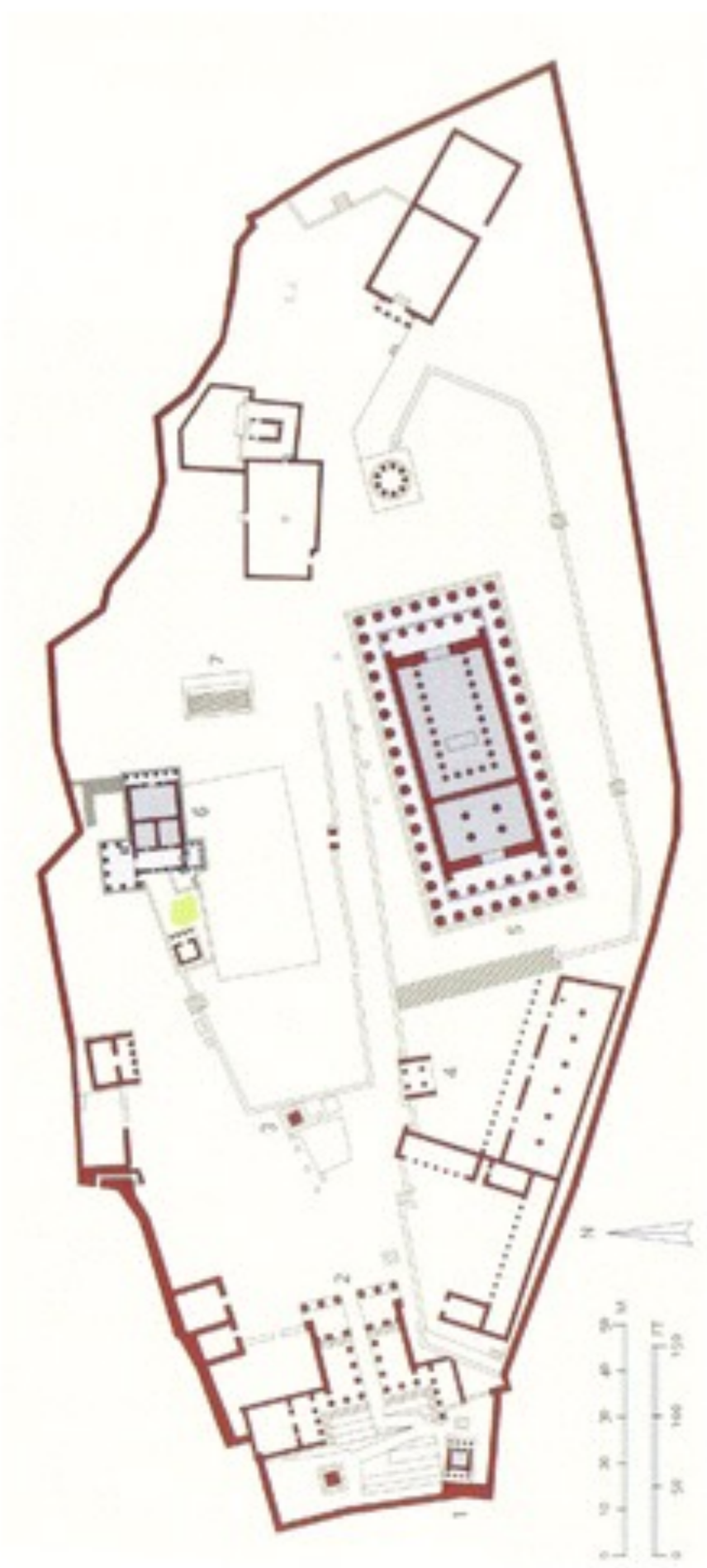

Simulacres fotogràfics de reconstrucció de l'Acròpolis a arxiu apart

http://www.youtube.com/watch?v=ASdYVEIDXnM

Zeus o Poseïdó

Museu de l’Acròpolis
d’Atenes

Efeb de Kritios. Atleta guanyador de jocs (heroi)

Museu de l’Acròpolis d’Atenes
480 aC

Inici del període clàssic: l’estil sever

Els cabells, els ulls i els llavis eren lleugerament daurats, cosa que vivificava la cara sense arribar a ser llampant ni vulgar.
Ulls fets amb pedres de colors.

La intenció era **transmetre la intensitat de la intel.ligència del guanyador** com a **ésser real i superior als altres: un noble afavorit pels déus**.

Àuriga

Museu de l'Acròpolis de Delfos
474 aC

Classicisme

Atena pensativa

Museu de l'Acròpolis d'Atenes
460 aC

Tendència a representar el moviment i a tensionar l'estabilitat clàssica

Niké
Deesa de la Victòria i associada al moviment de córrer i de volar

Museu de l'Acròpolis d'Atenes
410 aC

Miró d’Eleuteres. Discòbol

Museu de l’Acròpolis de Delfos
455 aC

Baix relleu egipci

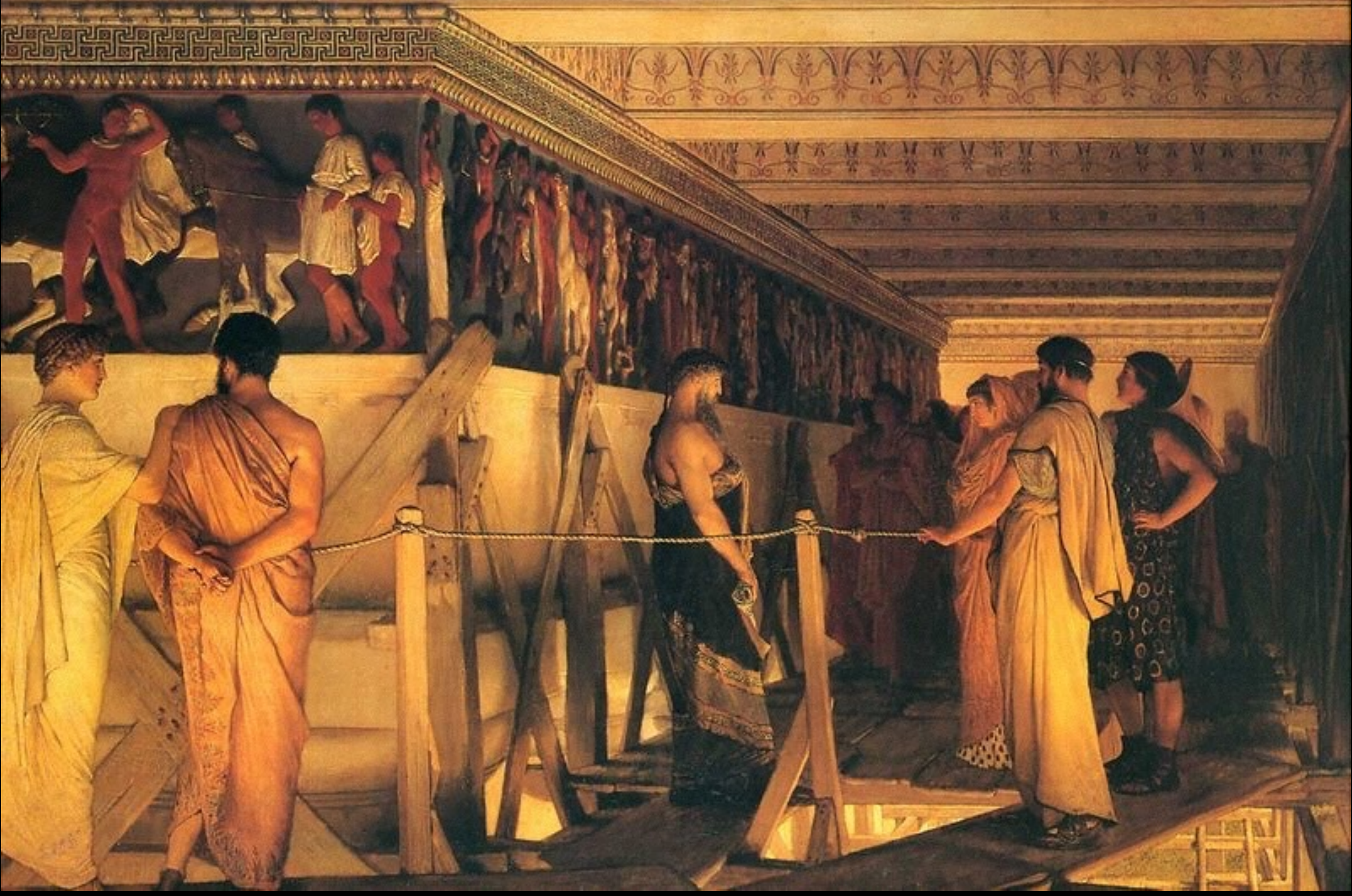

Lawrence Alma Tadema.
Fídies mostrant el Fris de les Panatenees als seus amics.

1868

Fídies. Fris de les Panatenees

British Museum. Londres

447-438 aC

Les imatges manifesten un punt de trobada de dues sensibilitats:

la solemnitat i el conservadurisme de l'aristocràcia dominant cerquen l'equilibri, l'estabilitat i la idealització abstracta.

el dinamisme i l'individualisme de la societat democràtica cerquen unes imatges més mundanes, satisfetes del món i del què sent.

Fídies. Fris de les Panatenees

Museu del Louvre. París

447-438 aC

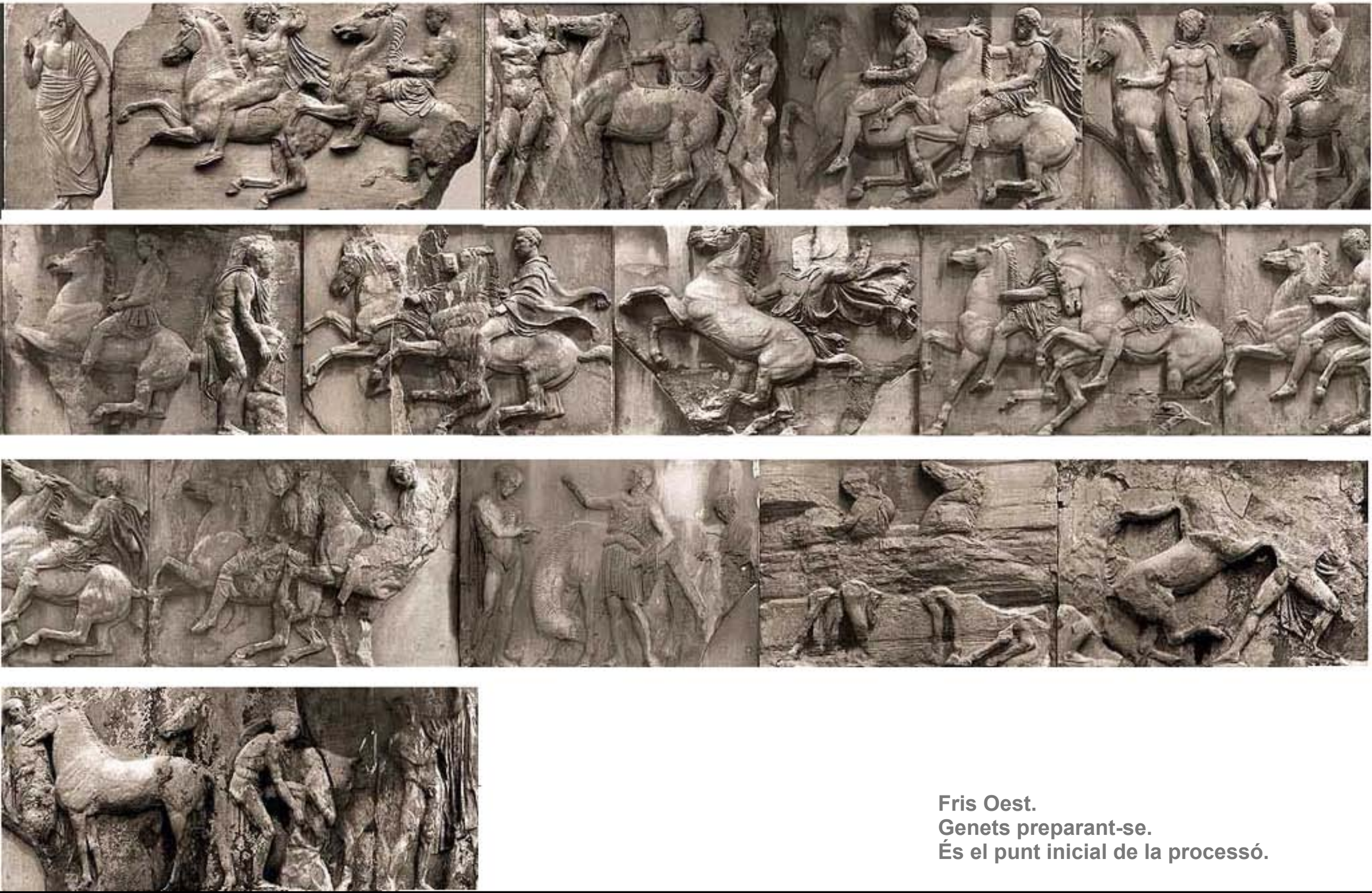

Fris Oest.
Genets preparant-se.
És el punt inicial de la processó.

Fris Nord

Fris Sud

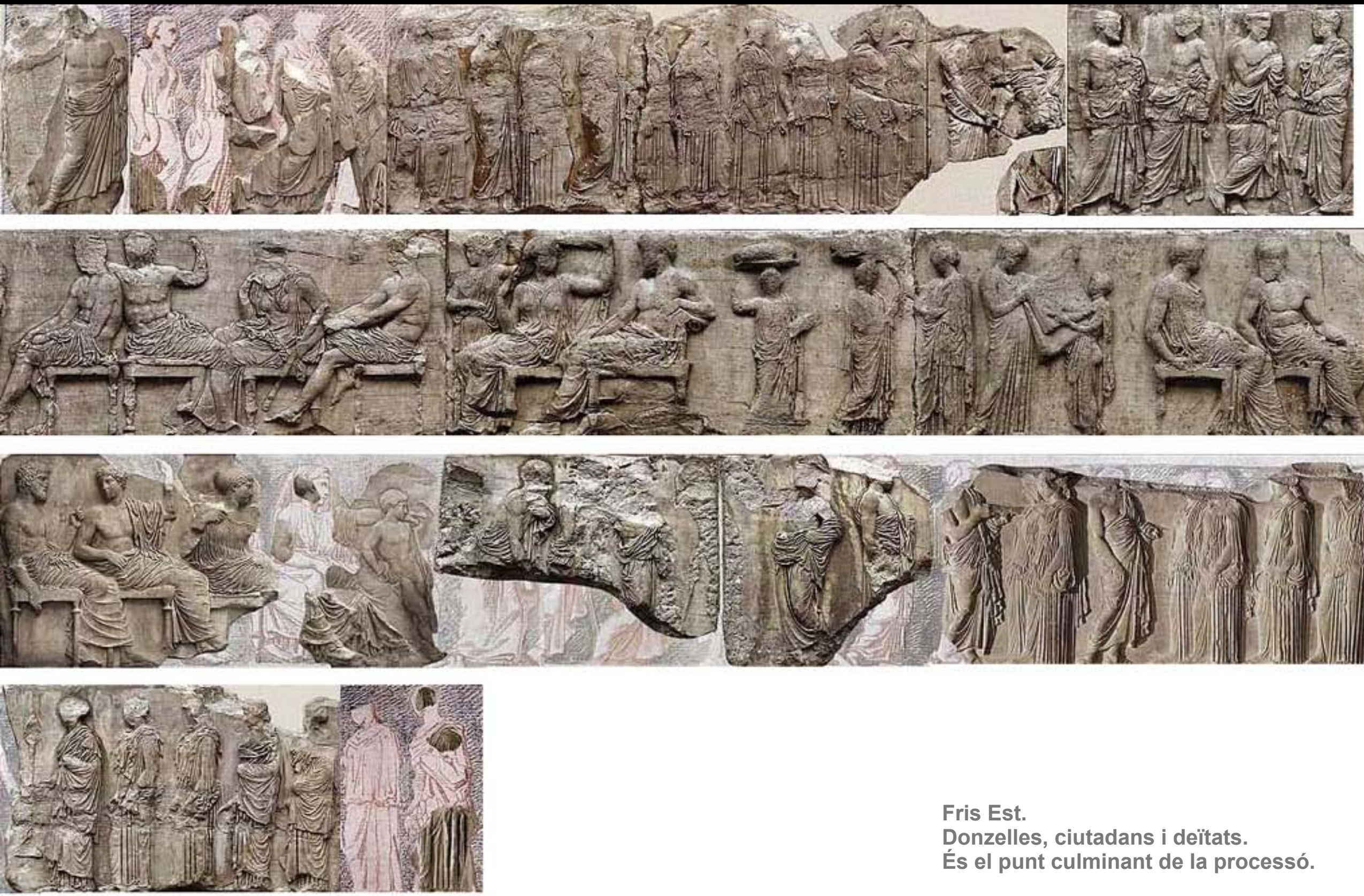

Fris Est.
Donzelles, ciutadans i deïtats.
És el punt culminant de la processó.

Policlet. Diadumen.

Museu Arqueològic d'Atenes

430 aC

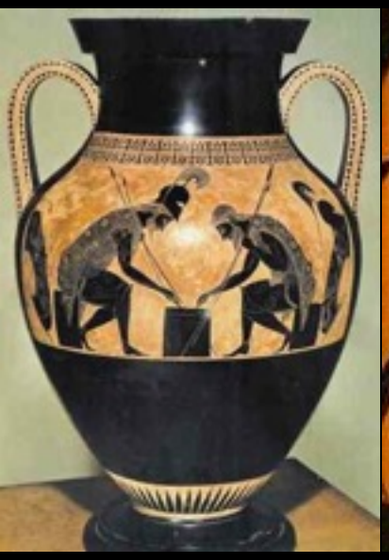

Figures negres

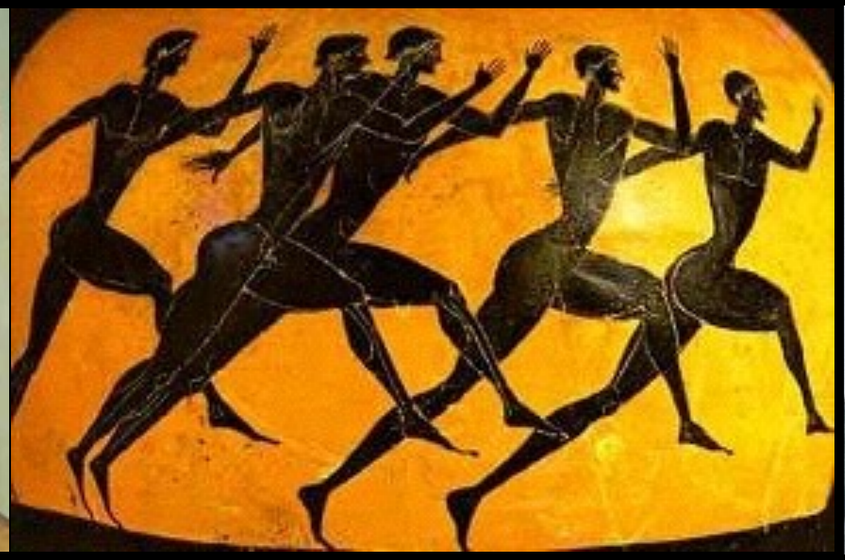

Eutímides. Figures vermelles.

510 aC

Introducció de l’escorç

És el segle dels grans filòsofs: Plató (427-347aC) i Aristòtil (384-322aC).

Plató, amb el seu idealisme, impulsa un art solemne basat en l'art egipci i lluny dels accidents de la realitat física.

Per contra, la possessió d'obres artístiques esdevé una qüestió de prestigi i es comença a sobrestimar les imatges. És fruit de que s'amplia el sector social capaç de tenir obre artísitques i volen consolidar la seva imatge social en fer-ho.
Encarreguen retrats i nus femenins. Eren temes nous i lluny de la tradició grega anterior.

Els grans encàrrecs estatals ja s'han fet el segle passat. Només a Orient es continua fent escultura monumental. Ara, els comitents són privats i encarreguen obres de mides més modestes i independents de l'arquitectura.

El caràcter solemne de l'heroi del primer classicisme es suavitza en pro del nou ideal: l'home és més un ballarí que un atleta, que mostra a través del seu cos, el dinamisme de la seva ànima.

I, fruit del relativisme sofista del segle anterior, explota les diverses vistes de l'escultura, més enllà de la frontalitat arcaica i clàssica.

400-300aC

Segon Període Clàssic

Praxíteles. Hermes amb Dionís infant.

Museu Arqueològic d'Olímpia
350-330 aC

Afrodita del tipus de Syracusa

Museu Arqueològic d'Atenes
s IVaC

Segon Període clàssic: Noves tendències

Bust d’Alexandre Magne Original de Lisip. Còpia romana o de Leocares

Museu de l’Acròpolis d’Atenes
330 aC

Període
hel.lenístic
336aC
30aC
3
0
0
0
a
C
2
0
0
0
a
C
1
0
0
0
a
C
0

Després de les Guerres del Peloponès (431-404aC), les Polis gregues estan molt debilitades política i econòmicament.
És el moment en què la monarquia del Nord de Grècia, Macedònia, intenta unificar totes les polis de Grècia i conquerir els dominis de l'Imperi persa.

359aC Filip II, rei macedoni inicia la conquesta de Grècia.

336aC mor Filip II i el seu fill Alexandre Magne és coronat rei.

323aC mor Alexandre Magne. El seu Imperi es divideix en regnes hel.lenístics però continuen constituint una unitat cultural.

146aC els territoris grecs són conquerits per la República romana.

Roma adopta la cultura i els coneixements grecs.
Comença la còpia a gran escala d'escultures i pintures gregues.
El llenguatge arquitectònic grec s'adapta a les necessitats pràctiques de l'enginyeria.

Període hel.lenístic

La Grècia de l'Imperi d'Alexandre

336aC (mort d'Alexandre)-
-146aC (conquesta romana)
-30 aC (mort de Cleòpatra)

Les imatges de l'eclecticisme

Mort del rei Felip II de Macedònia i coronació del seu fill: Alexandre Magne

336 aC

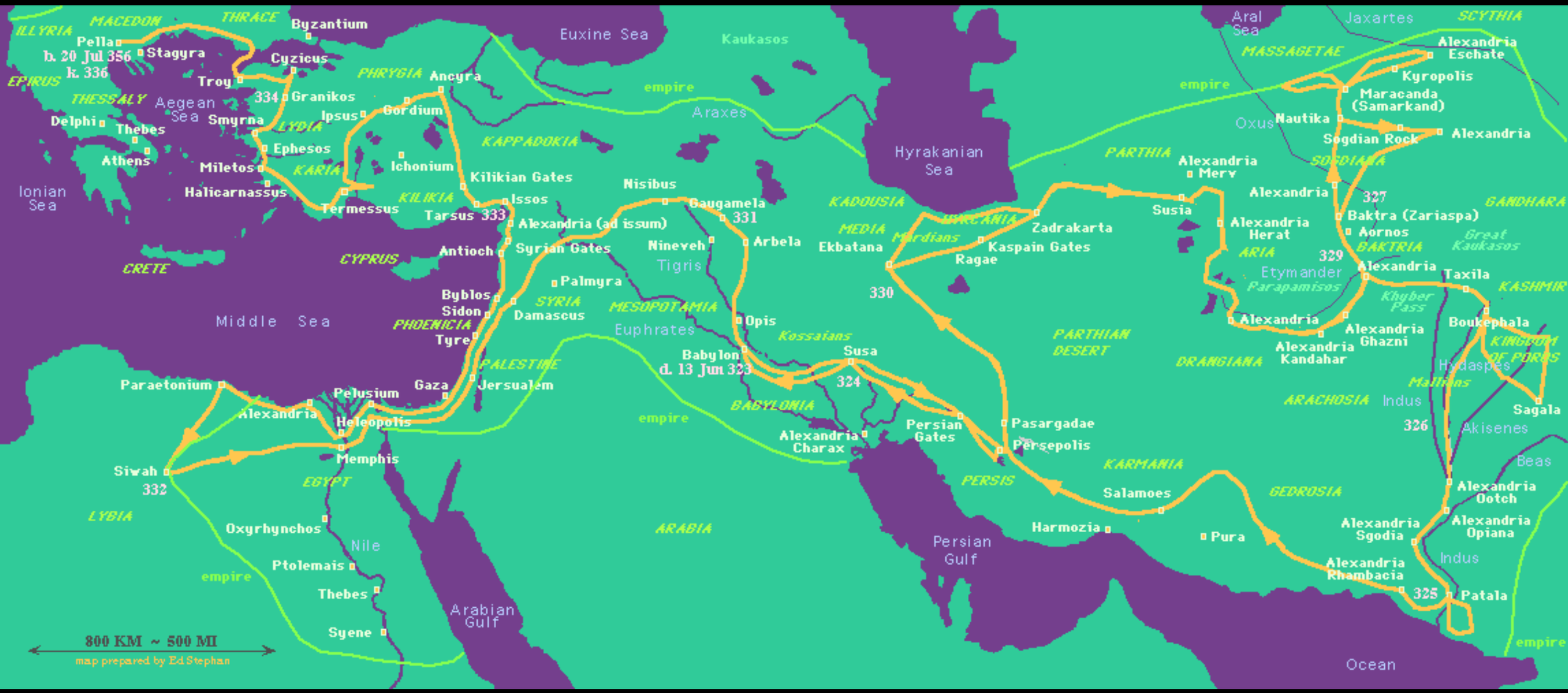

Expedició d'Alexandre Magne
336-323 aC

Descomposició de l'Imperi hel.lenístic en regnes
312 aC

El centre de gravetat passa de Grècia continental a Orient, però mantenen influències mútues.

L'Imperi genera una cultura mixta internacional per primer cop a la història, amb la fusió de les tendències particulars (Orient i Occident): **l'eclecticisme com a signe de modernitat**.

Qualsevol habitant de l'Imperi circula lliurament pel seu territori i es converteix en ciutadà de qualsevol polis sense implicar el lloc de naixement.

Es crea, així, l'Imperi com a comunitat econòmica (capitalisme supranacional) en què es creen comunitats per unió d'interessos individuals.

L'Estat no es recolza en la inoperant aristocràcia sinó que potencia la creació d'una classe social de funcionaris dinàmics i burgesos, eficaç per a l'administració racional.

Aquest **racionalisme també és aplicat a la cultura**. Es crea una gran comunitat científica i artística supranacional organitzada amb principis de divisió del treball per **especialització** en el coneixement i tècnica. Els artistes i científics esdevenen desarrelats dels seus llocs d'origen i viatgen als centres culturals de l'Imperi.

Aquesta especialització va implicar que una persona no abastava la totalitat del coneixement. Les conseqüències van ser l'erudició i l'eclecticisme.

El gust de l'època es torna eclèctic ja que es posa de moda la creació de col.leccions d'art i es fan còpies de les imatges gregues de totes les èpoques a gran escala. Els clients són els membres de la **nova classe social de funcionaris amb un gust més mundà i no tan idealitzat**.

Com a conseqüência, **l'artista grec s'acostuma a relacionar-se smb les formes plàstiques des del joc abstracte independentment de la seva significació original**. Estan **més pendents de les qüestions del seu ofici que dels requeriments del poder**.
Tot i així, els **descendents d'Alexandre el Magne encarregaran un art ampulós i propagandístic** com l'Altar de Zeus a Pèrgam.

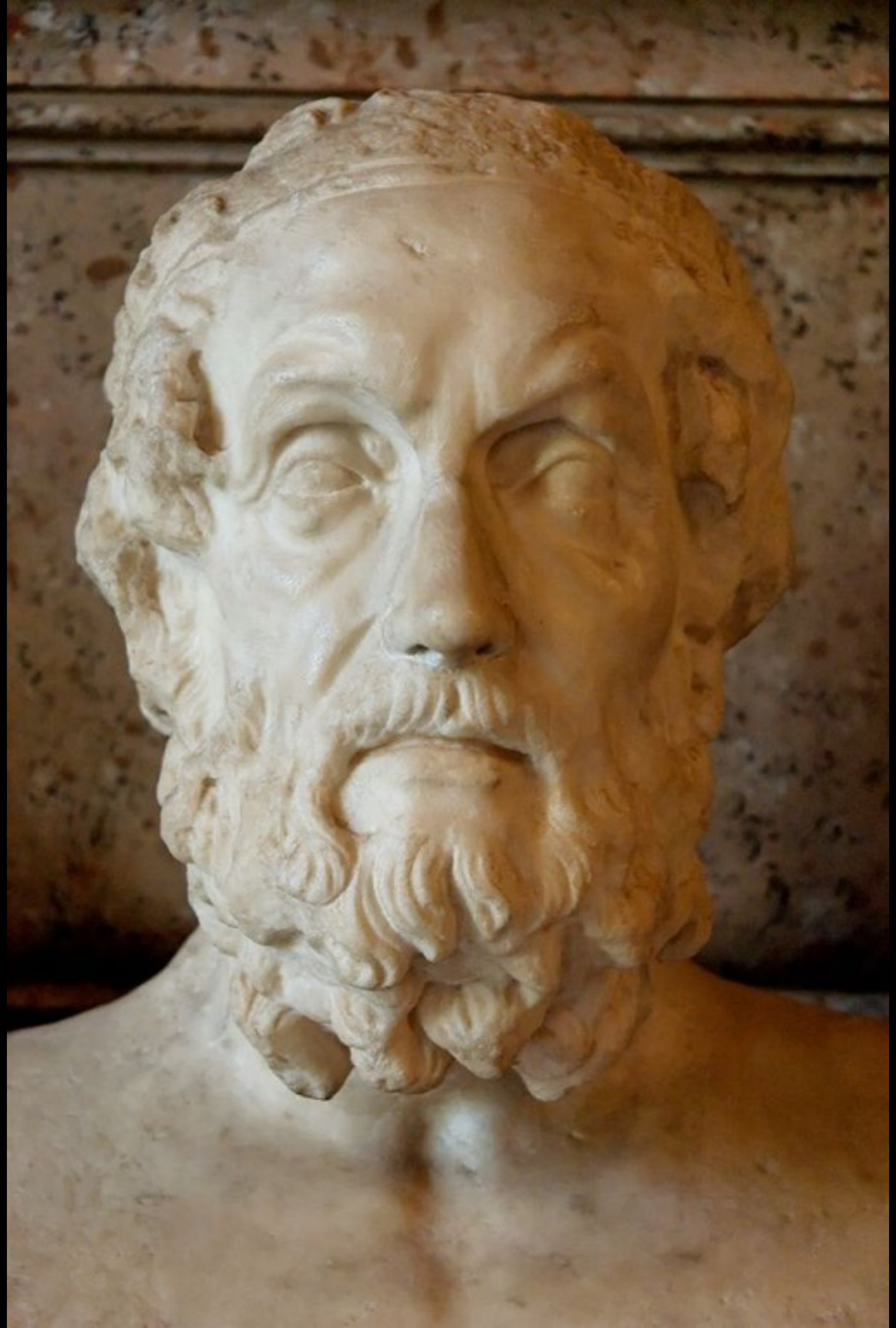

La biografia: el retrat

Bust d’Homer

Museu Capitolins, Roma
s IIaC

La vida quotidiana

Nen de l’espina

Museu Capitolins, Roma

s IaC

El classicisme,
el logos (raó)

Leócares. Apolo del Belvedere

Museus Vaticans. Roma
100aC

Cleòmenes. Venus de Milo

Museu del Louvre. París
100aC

El pathos

Agesandre, Polidor i Atenodor de Rodes. Laocoont i els seus fills

Museus Vaticans. Roma
s III-IIaC

Guerrer gàlata

Museu Arqueològic d'Atenes
100aC

Art ampulós encarregat com a propaganda política

Altar de Zeus a Pèrgam

Pergamon Museum de Berlín
180-160aC

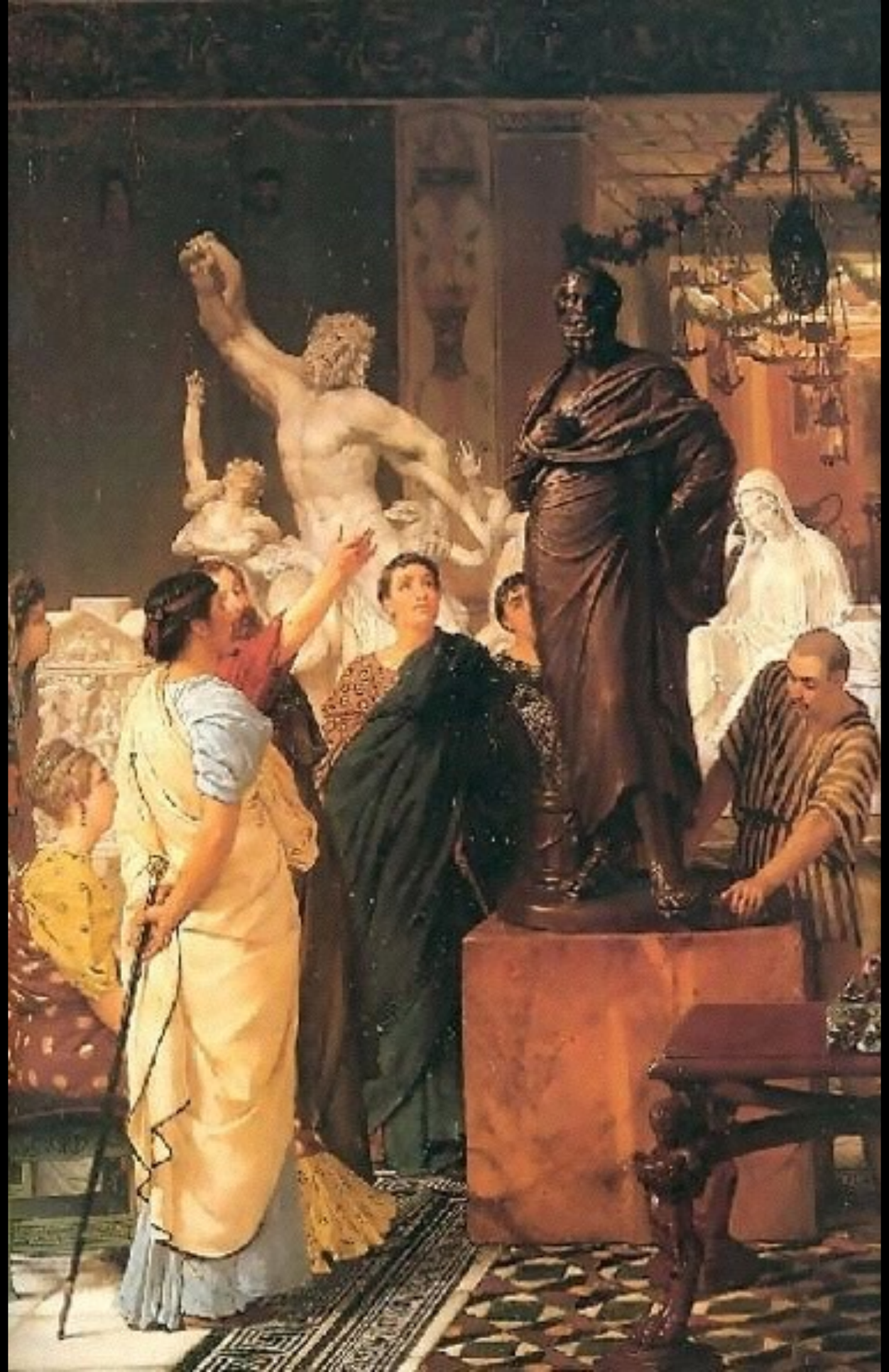

Lawrence Alma-Tadema
Una col.lecció d’escultures

1867

i l'imperi, urbà i sofisticat va trobar en la senzillesa de la vida del camp un altre món ideal (idíl.lic)

la pintura, delicada, va ser el suport amb la subtilesa adequada per construir-lo

La pintura grega “suposem” que era similar a aquest fresc romà

Noia collint flors

Detall d’un mural d’Stabias. Museu Arqueològic de Nàpols
s IaC

Retrat de dos esposos pompeians

Pompeia. Fresc

50-79dC

Paisatge

Detall d’un mural. Villa Albani, Roma
s IdC

Natura morta amb préssecs

Detall d'un mural d'Herculà. Museu Arqueològic de Nàpols

s IaC

Lawrence Alma-Tadema
Una col.lecció de pintures
en el temps d'August

finals del s XIX

Lawrence Alma-Tadema
Dona grega

finals del s XIX

epíleg

les imatges gregues del cristianisme

La intensitat del sentiment religiós cristià: mirada de l'individu cap a l'interior

1054: Cisma d'Orient. Naixement de l'Església ortodoxa oriental fruit de la separació de l'Església entre Occident i Orient.

Religió + poder reial: luxe a les imatges com a símbol del dret diví del César al poder total.

L'apoteosi de la llum cristalitzada en materials brillants i preciosos

Imperi bizantí

El cristianisme ortodox
476-1453

Les imatges de l'esperit

Evolució de l'Imperi Bizantí
476-140

Interior espiritualitzat:
L'eterna civitas dei

Espai únic ple de la llum de la Divinitat que irradia del centre del cel i cau sobre els àngels, els Patriarques, el cler i sobre l'Emperador.

Tot s'origina a la cúpula central, lleugera, com si flotés. **No dominen les lleis de la física material sinó que l'home es veu transportat a un món qualitativament diferent**.

Per aconseguir-ho, les cúpules laterals fan de contraforts constituint un sistema quasi orgànic.

Basílica de Santa Sofia de Constantinoble
532-537 (Justinià)

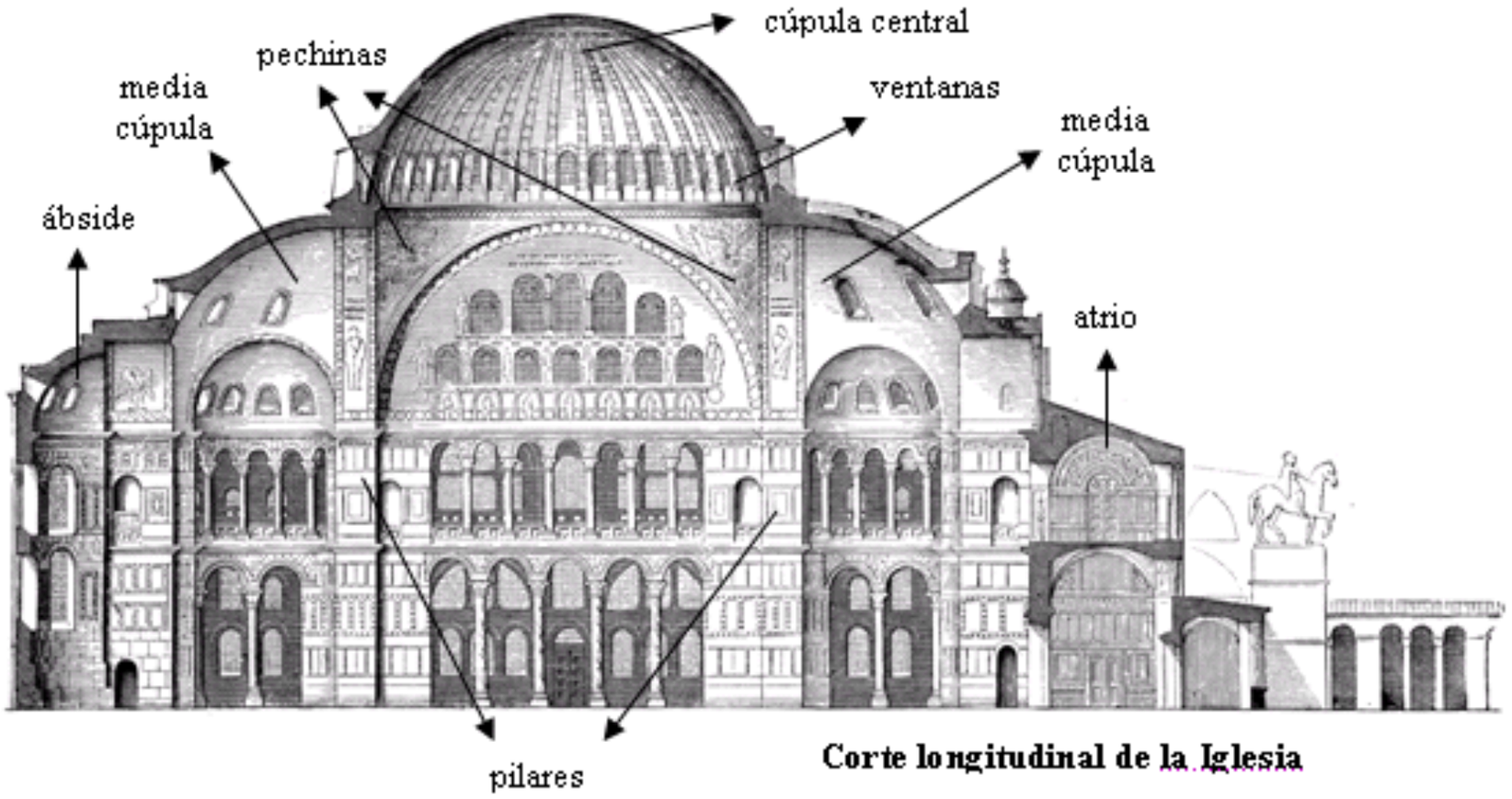

Corte longitudinal de la Iglesia

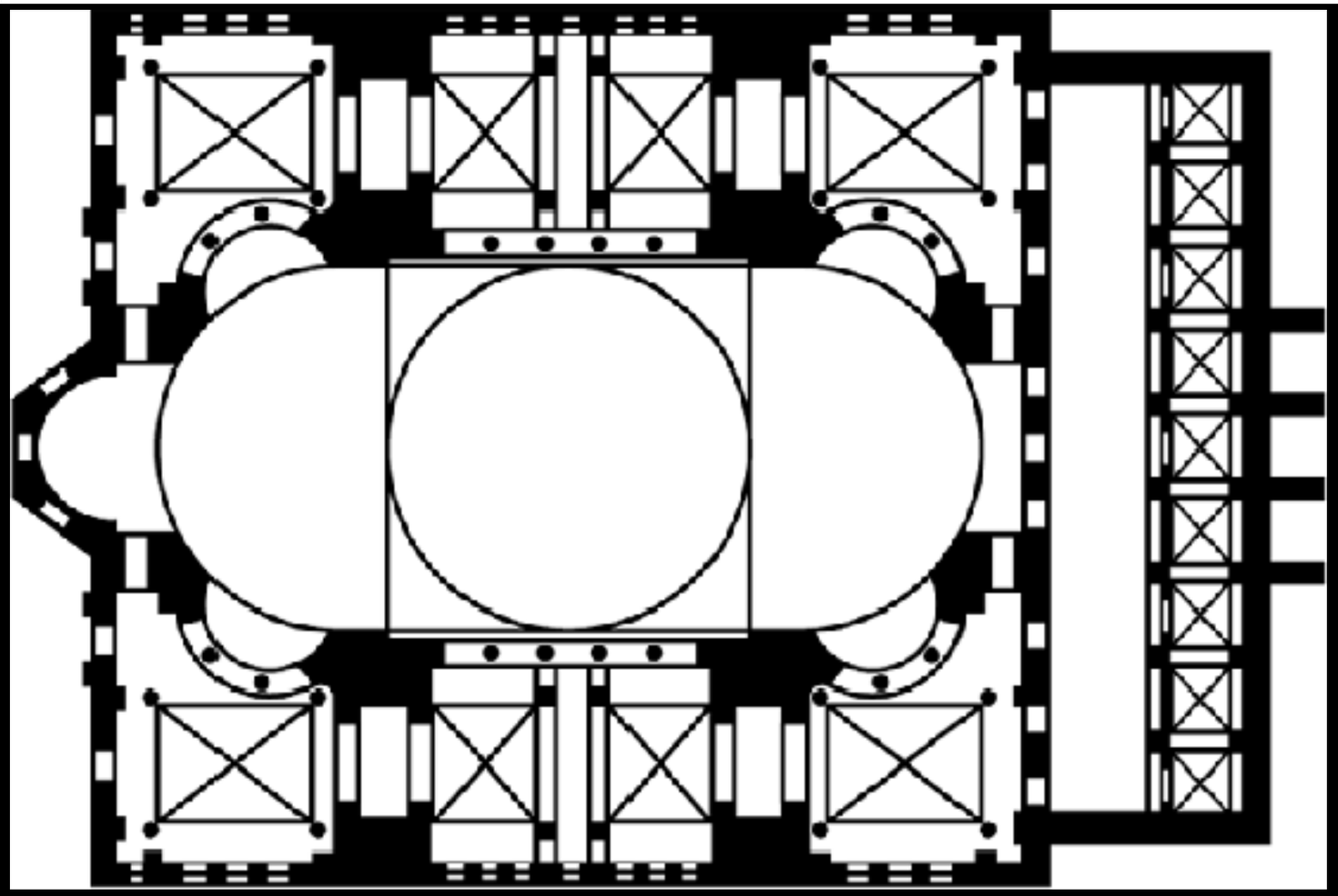

Monestir d’Osios Lukas
1011

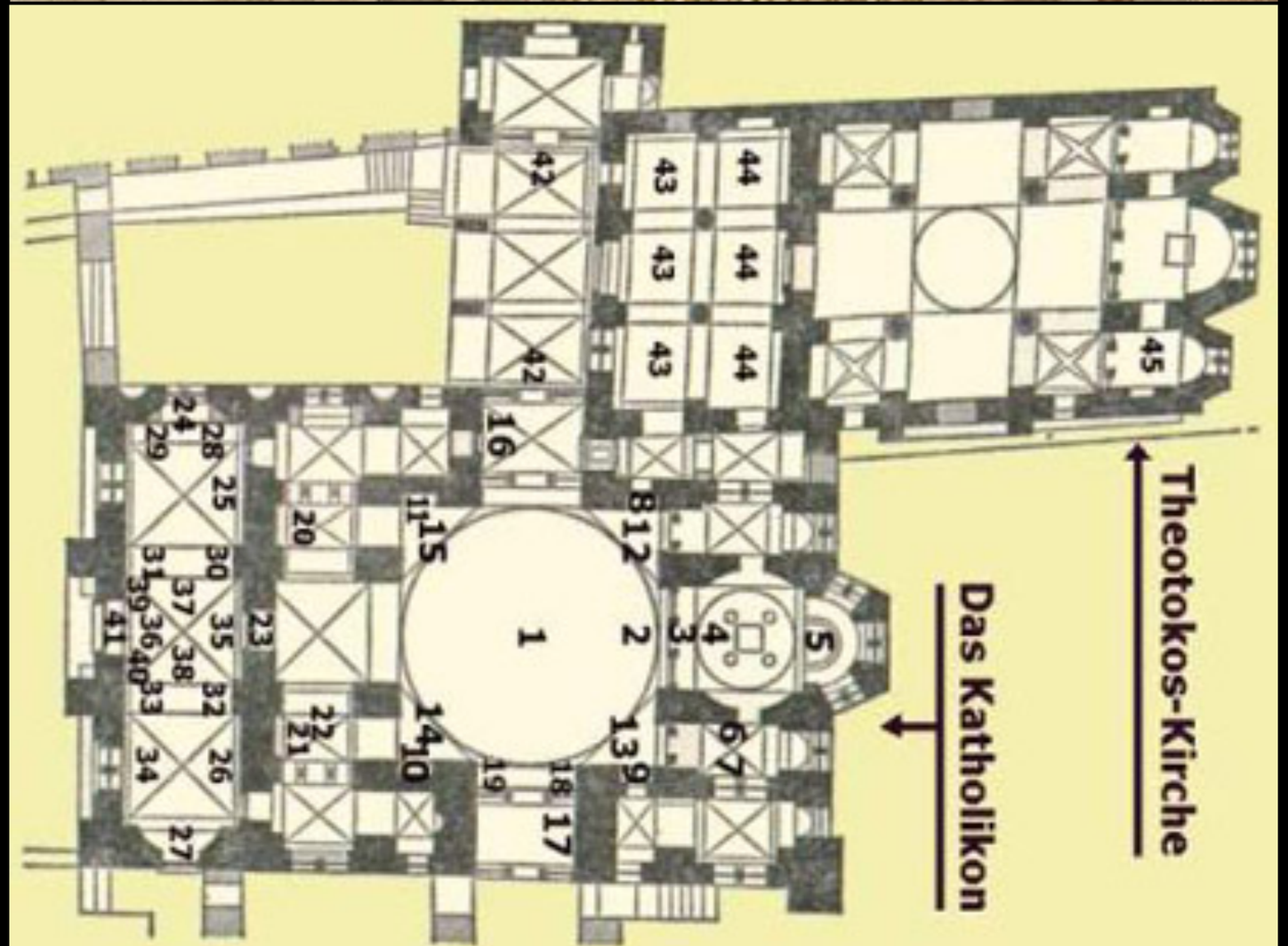

Aquesta església de planta central es va convertir en el model de la resta d'esglésies bizantines del sXI.

Amb els mosaics, els bizantins intenten **desmaterialitzar les parets i sostres: perdre el seu pes corpori**.
Amb el reflex de la llum als materials preciosos, **esdevenen fonts de llum amb un fort simbolisme espiritual més que l'ostentació de poder**.

Mosaics de la Capella palatina de Palerm (Sicília)
1140-1170

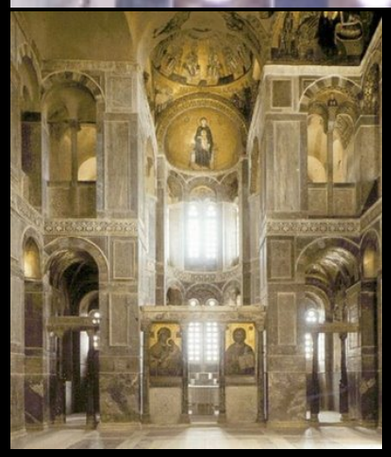

Mosaics del Monestir d’Osios Lukas
1020

Document concebut i realitzat per
Miquel Pescador
Març 2014

Bibliografia:

Història social de la literatura i de l'art. Arnold Hauser. Ed Debolsillo

Història de l'art. E.H.Gombrich. Columna Edicions

Història de l'art 2n de Batxillerat. Ramon Triadó. Ed Vicens Vives

Arquitectura occidental. Chr. Norberg-Schultz. Ed Gustavo Gili

Color y cultura. John Gage. Ed Siruela

Arte y composición. El problema de la forma en el arte y la arquitectura.
Manuel de Prada Ed Nobuko

Les imatges procedeixen de la xarxa lliure d'Internet